

Влада Републике Србије
КОМИСИЈА ЗА ИЗРАДУ
ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА

ПРЕДНАЦРТ
ПРИПРЕМЉЕН ЗА
ЈАВНУ РАСПРАВУ
(бесплатан примерак)

ГРАЂАНСКИ ЗАКОНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ЧЕТВРТА КЊИГА

НАСЛЕЂИВАЊЕ

Београд, децембар 2014. године

КОМИСИЈА ЗА ИЗРАДУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА

Издавач

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ВЛАДЕ
Београд, Немањина 11

Технички секретар

Ђина Лукић Живковић

Компјутерска обрада и прелом текста

Јаворина Бекер

Тираж: 1.000 примерака

Штампа

ФУТУРА, Петроварадин

ПРЕДГОВОР

ГРАЂАНСКИ ЗАКОНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

НАСЛЕЂИВАЊЕ

У В О Д

На осамнаестогодишњицу примене Закона о наслеђивању Србије Комисија за доношење грађанског законика има част да представи текст дела законика који уређује наслеђивање. Комисија је са задовољством констатовала да је Закон о наслеђивању Србије, донет 1995. г., а у примени од маја 1996. године, био први реформски закон у материји класичног цивилног права и да се, по општој оцени научне и стручне јавности, успешно примењује већ деценију и по. Треба додати да се нека нова решења која су садржана у ЗОН-у касније примењена у изменама и допунама неких од најзначајнијих законика (нпр. правна природа права на нужни део у Code civil-у), а нека од њих су и дословно пренета у неке законе о наслеђивању у окружењу (нпр. у Републици Српској и Црној Гори). Наиме, рад који је претходио доношењу ЗОН-а из 1995. г. трајао је и дословно деценијама (научна истраживања, упоредно право, судска пракса, објављивање радова из те материје у научним часописима и на научним и стручним скуповима), зато су све новине издржале пробу времена и праксе. За разлику од осталих одговарајућих републичких закона у бив. СФР Југославији, који су задржали једноставне, не ретко веома упрошћене одредбе, које су одговарале

времену уравниловке и очекивању одумирања грађанског права, Закон о наслеђивању Србије из 1995, унео је у наш правни живот путем бројних новина, враћање традиционалних вредности које су красиле наследно право – одредбе које пружају обиље могућности постизања високог степена правичности и правне сигурности у сваком конкретном случају, што другим речима значи удовољење високим стандардима заштите наследних, а тиме и својинских и других имовинских права бившег титулара и његових правних следбеника, одн. његових универзалних и сингуларних сукцесора.

I

ЗНАЧАЈ НАСЛЕДНОГ ПРАВА

Значај наследног права био је несумњиво велики како у историји, тако и у савременим правима. У античким правима и средњем веку правила наслеђивања била су од највећег значаја, јер су, поред преноса имовинских права, одређивала целокупну структуру друштва: од наслеђивања престола (*ius coronae*) и племићких титула, до наслеђивања права на дављење одређеним професијама (дугорочног закупа земљишта, заната, чак и места у војној или полицијској служби). С друге стране, треба имати у виду, како је то уосталом давно констатовано у литератури, да целокупно богатство једног друштва, али и света уопште, циклично пролази кроз правила наследног права, како би прешло пре свега на универзалне, и у одређеној мери и сингуларне сукцесоре. Поред тога, с обзиром на тенденцију пораста вредности заоставштина, али и опште културе, наследно право се и код нас више не може посматрати само са становишта његове примене *ex post*, већ све више и са становишта благовременог планирања расподеле имовине за случај смрти. Имајући у виду да наше право пружа различите могућности преноса имовинских, чак и неких неимовинских права, на универзалне и сингуларне сукцесоре, не само путем законског (интестатског) наслеђивања, већ и вољног наслеђивања – завештајног (тестментарног) наслеђивања, затим путем тзв. наследноправних угово-

ра (уговор о уступању и расподели за живота, уговор о доживотном издржавању), уговора о поклону за случај смрти, оснивањем задужбине и сл., планирање расподеле имовине *mortis causa* биће, већ у блиској будућности, још значајније.

Управо тај и такав значај наследног права условио је једну специфичност у материји грађанског права. Познато је, наиме, да је главна разлика између континенталног система права и система *common law* у томе што се први заснова на уређивању цивилне материје законским путем, а други путем прецедентног права. Међутим, у свим државама прецедентног права правила наслеђивања су изузета из система прецедената и уређена су законима (*statute law*), јер се на тај начин пружа већа правна сигурност, већа извесност у материји наслеђивања. Не сме се, наравно, заборавити да наслеђивање даје својини њен коначни облик, јер када би се својини одузела наследна компонента, то и не би била својина, већ врста личне службености (плодоуживање). Све су то разлози због којих у материји наслеђивања нема разлике у методу регулисања чак и између оних правних система међу којима се управо тај начин регулисања јавља као фундаментална разлика.

II

ЗНАЧАЈНЕ НОВИНЕ У ЗОН-у ИЗ 1995. г.

Закон о наслеђивању Србије из 1995. г. унео је бројне новине у односу на претходни закон, као и законе о наслеђивању који се примењују у другим републикама бив. СФРЈ. Те новине односе се у извесној мери на систематику Закона, затим на његову усклађеност са Законом о облигационим односима, али и на многа суштинска решења.

1. Претпоставке за наслеђивање

Већ у чл. 1 се уређује шта спада у заоставштину, а шта се изузима из њеног састава, с тим да се предмети домаћинства стављају у режим

заједничке својине одређених лица, а не сусвојине како је било раније уређено.

Последњи разлог недостојности био је знатно сужен у односу на раније прописе (чл. 4 тач. 5), у односу на ЗОН Црне Горе, као и законе о наслеђивању свих осталих бивших република СФРЈ. Наиме, у ЗОН-у Србије из 1974, и у позитивном праву Црне Горе, као и свих новонасталих држава на територији бив. СФРЈ, тај разлог обухвата сва лица која су пребегла из земље да би избегла осуду за теже кривично дело, затим, лица која су избегла обавезу служења војске, као и лица која су вршила непријатељску делатност против земље, па се до смрти оставиоца не врате у земљу. Према ЗОН-у Србије тај разлог био је сужен само на ситуацију када војни обвезник напусти земљу у циљу избегавања њене одбране, па се до смрти оставиоца не врати у земљу. Овај разлог недостојности (дакле ЗОН-а Србије, не и Црне Горе!) био је предмет оцене сагласности са Уставом СРЈ, пред Савезним уставним судом. После одржане јавне седнице у којој су учествовали критичари овог разлога, посебно представници неких невладиних организација, с једне, и правни стручњаци за ту област, с друге стране, и разуме се судије Савезног суда, Суд је решењем бр. 107/96, од 22.10.1999. године поступак обуставио. Расправа је показала да је лице које је избегло Уставом утврђену дужност одбране земље, па се чак до смрти оставиоца не врати у земљу, тим чином угрозило не само безбедност своје земље, већ и својих најближих сродника, самог оставиоца и његову имовину, одн. заоставштину. У таквом случају може доћи до погибије оставиоца и његових других наследника, или рањавања његових других наследника, који су се одазвали уставној дужности одбране земље, па се поставља питање да ли би право у таквом случају требало да штити само имовински интерес дезертера? Одговор који је пружен у јавној дебати био је недвосмислен. Супротни аргументи у потпуности су надјачали аргументе критичара ове установе. Одлука Суда била је само логична последица резултата расправе. Међутим, Уставни суд Србије, на седници одржаној 25.9.2003. године донео је одлуку да одредбе чл. 4 ст. 1 тач. 5 и чл. 5 ст. 1 у делу који гласи: "...изузев војном обвезнику који је напустио земљу да би избегао дужност њене одбране", нису у складу са Уставом (ИУ бр. 358/95, одлука објављена у "Сл. гласнику РС" 17.10.2003).

2. Законско наслеђивање

ЗОН Србије је проширио круг законских наследника (чл. 8), тако да је права линија, нисходна и усходна, неограничена, а право представљања обухвата све побочне сроднике у прва три наследна реда. Држави Србији дат је положај последњег законског наследника, чиме је, у складу са савременим тенденцијама у науци и законодавној пракси, за разлику од ранијих прописа, јасно одређена и правна природа њеног права на наслеђе (чл. 8 ст. 4 и чл. 21).

Повећање дела оставиоцеве деце у првом наследном реду раније је могло бити учињено искључиво у двоструком износу, према позитивном праву то повећање се може учинити у распону до два пута (чл. 9).

Наследни део оставиоцевог супружника, у случају да нема нужних средстава за живот, може се повећати у другом наследном реду, али за разлику од досадашњих решења која су предвиђала својинско увећање наследног дела, сада је то, по правилу, могуће само кроз личну службеност плодоуживања (чл. 23 ст. 1). Тако је постигнуто знатно правичније решење: тренутно имовно стање не доводи до трајних последица, а интерес надживелог супружника је потпуно заштићен. Само у изузетном случају, када је заоставштина тако мале вредности да би оставиоцев супружник њеном другачијом поделом запао у оскудицу, надживели супружник може добити целокупну заоставштину у својину (чл. 23 ст. 2). Право надживелог супружника на увећање наследног дела није наследиво (чл. 24). Право доживотног уживања конституисано у корист надживелог супружника оставиоцевог може, у споразуму са другим наследницима, бити трансформисано у доживотну ренту (чл. 25 ст. 1), а услед промењених околности може бити и укинута (чл. 25 ст. 2).

У другом наследном реду део надживелог супружника оставиоца може бити смањен из једног специфичног разлога: када је оставиочева наслеђена имовина већа од половине његове заоставштине, а заједница живота оставиоца и надживелог супружника није трајала дуже време (око три године) припадници другог наследног реда могу тражити смањење наследног дела надживелог супружника до

четвртине заоставштине, иако је правило да му се додељује једна половина (чл. 26).

Право оставиочевих сродника из другог наследног реда, да траже смањење наследног дела његовог супружника, је наследиво (чл. 27). Оставиочев надживели супружник може, уместо умањеног наслеђа у својину, оптирати за доживотно уживање на половини заоставштине (чл. 28 и 29).

Као што се може повећати наследни део оставиочевог супружника који нема нужних средстава за живот, из истих разлога се може повећати и наследни део оставиочевих родитеља, који такође по правилу могу захтевати доживотно уживање на заоставштини, а изузетно, када је вредност заоставштине тако мала да би њеном поделом запали у оскудицу, могу захтевати и у својину (чл. 31 и 32). То право није наследиво (чл. 33).

Усвојилац из непотпуног усвојења може само под посебним условима да конкурише на законско наслеђивање свога усвојеника, а може му бити додељено искључиво доживотно уживање на одговарајућем делу заоставштине (чл. 38 ст. 2). То усвојичево право није наследиво (чл. 38 ст. 4).

Права оставиочевог супружника, родитеља и усвојиоца која се састоје у захтеву за додељивање плодуживања, представљају законску сингуларну сукцесију и јављају се по први пут у нашем праву после Другог светског рата.

3. Нужно наслеђивање

Круг нужних наследника проширен је, из начелних разлога (узајамност) и на све оставиочеве претке (неограничена усходна линија – чл. 39).

Једна од значајнијих измена тиче се и правне природе права на нужни део (чл. 43). Наиме, ЗОН Србије из 1974, као и позитивни прописи о наслеђивању осталих бив. република СФРЈ садрже, наравно за случај да то завешталац није другачије одредио, стварноправну природу права на нужни део. ЗОН Србије из 1995. поставља обрнуто

правило: нужном наследнику припада новчана противредност нужног дела – облигационо право (о предностима облигационе природе нужног дела вид. О. Антић: наведено дело, стр. 145–149 и 168–171). Изузетно, може се догодити да у конкретном случају законска препоставка о природи нужног дела не буде правична (нпр. код наслеђивања пољопривредног земљишта). Зато Закон садржи и одредбу да на захтев нужног наследника суд може изменити облигациону у стварноправну природу нужног дела. Једна од предности облигационе природе нужног дела показује се и у чл. 60 ст. 2. За разлику од оних закона који садрже стварноправну природу права на нужни део, у Србији је право на нужни део наследиво: оставиочев потомак, крвни и грађански, који умре пре истека рока у коме је могао захтевати нужни део, то право, путем наследноправне трансмисије (са роком од шест месеци), прелази на његове наследнике.

ЗОН Србије из 1995. уводи и једну корисну новину када уређује разлоге за искључење из права на нужни део (чл. 61). Уместо четири разлога за искључење, поставља се само један: теже огрешење о законску или моралну обавезу према оставиоцу. Анализа некадашњих разлога је показала да се они, у ствари, увек могу свести на један једини. У ту материју унето је и ново решење које се тиче тренутка оцене постојања разлога искључења: узрок искључења мора постојати у време делације (чл. 62 ст. 3). У бив. југословенским републикама тај тренутак се везује за сачињавање завештања. Научна анализа је показала да је ново решење знатно правичније.

4. Завештајно наслеђивање

У оквиру завештајног (тестаментарног) права унето је неколико новина. Пре свега, враћени су наши изрази за тестамент и легат: завештање и испорука. Ово је учињено не само због тога што сматрамо да треба неговати сопствени језик и чувати добре обичаје и традицију (један смо од ретких народа који имају сопствени израз за тај једностранни правни посао *mortis causa*, чији се настанак везује за римско право), већ и зато што је неопходно бити доследан у поштовању је-

зичких правила. Пре свега, израз завештање користио се вековима у нас, па га је користио и Богишић (завјештање, завјештај), а у српском Грађанском закону користи се оба израза (завештање и тестамент). Отуда се никада ни у народном језику нити у правној пракси није за његовог творца користио израз тестатор, већ искључиво завешталац. Закључак који логично следи је да уколико је творац завешталац, његова творевина не може бити тестамент, већ завештање.

Стицање завештајне способности се у црногорском и србијанском праву разликовало (у првом се стицала са 15 а у другом са 16 година), али по ступању на снагу ЗОН-а Србије из 1995. разлике више нема. Ово решење је боље, не само због правне традиције (српски Грађански законик је предвиђао узраст од 15 година), већ и због неких специфичних ситуација које се могу јавити у вези радне и тестаментарне способности када се оне не поклапају. У случају колизије ове две способности поставља се питање шта са правом на располагање својом зарадом лица између 15 и 16 година, јер располагање се врши правним пословима *inter vivos* и *mortis causa*? Одређивањем старосне границе за стицање активне завештајне способности од 15 година у ЗОН-у Србије отклоњена је свака дилема.

У материји последица губитка способности за расуђивање по већ сачињено завештање, унето је једино правично решење, проверено у упоредном праву. До сада је, наиме, важило правило да уколико завешталац сачини пуноважан тестамент, а потом изгуби завештајну способност и више је не стекне, његова “последња воља” се ничим не може изменити. Она остаје “окамењена” без обзира што је од тренутка сачињавања завештања до тренутка делације прошло више деценија, а околности које су утицале на његово сачињавање су се у потпуности измениле! То су били разлози да се у ЗОН постави изузетак од правила да губитак субјективног елемента завештајне способности не утиче на пуноважност тестаamenta. Правно заинтересовано лице (нпр. законски наследник) сада може, у року од три године, захтевати да суд стави ван снаге цело завештање, или неке његове одредбе, у случају када се битно измене прилике које су у време његовог сачињавања биле завештаочева одлучујућа побуда, уколико сам завешталац, због губитка способности за расуђивање, то није могао учинити (чл. 80 ст. 2 и 3).

Код писменог завештања пред сведоцима (алографски тестамент) унет је још један захтев. Да би се умањиле могућности злоупотреба, у случају када друго лице сачињава завештаоцу његову последњу вољу, предвиђено је да завешталац, пред сведоцима, мора да изјави да је свој тестамент прочитао и потом да га призна за свој (чл. 85 ст. 1).

Када је реч о међународном завештању исправљена је груба грешка учињена у ЗОН-у из 1974, када је тај облик завештања, противно међународној Конвенцији, постављен као тестамент са елементом иностраности! Пуноважност међународног завештања, сада наравно, не зависи од места његовог сачињавања, од места налажења заоставштине, завештаоцевог држављанства, његовог пребивалишта или боравишта (чл. 92 ст. 1).

За усмено завештање, уместо два, сада је неопходно присуство најмање три завештајна сведока (чл. 100 ст. 1). Разлог за овакву измену био је повећан број злоупотреба усменог завештања и искуство из упоредног права, чиме је подигнут степен правне сигурности код овог облика тестаamenta. С друге стране, за разлику од досадашњих прописа, предвиђено је да се релативна неподобност завештајних сведока не односи на сведоке усменог тестаamenta (чл. 113). Ово је учињено зато што се у пракси дешавало да завешталац у изузетним приликама у кругу породице остави испоруку (легат) у добротворне сврхе (нпр. прилог за изградњу храма Светог Саве или Црвеном крсту), а забра-на остављања било какве користи завештајним сведоцима и њиховим сродницима, као и њиховим супружницима, представља довољну предострожност којом се штити њихова непристрасност (вид. и чл. 160 ст. 3).

Једна од значајнијих новина у материји завештајног права су и посебне одредбе о тумачењу: припадање наследства (чл. 136–139) и прираштај (чл. 140). Основно правило тумачења завештања је, наравно, субјективног карактера: утврђивање праве намере завештаоца. Али када то није могуће остварити онда се прибегава посебним правилима, пре свега правилом да се примењује повољније тумачење за законске наследнике и лица којима је завештањем наложена нека обавеза (онерати). Та правила (чл. 135 ст. 1 и 2) постојала су и до сада. Међутим нова правила садрже две посебне ситуације. Када је реч о

припадању наследства ту су садржане претпоставке којих се суд има држати, уколико нешто друго не произилази из завештања, и то када је постављен генерални наследник (само једно лице као наследник), када је постављено више лица а нису одређени њихови делови, када је постављено више наследника са одређеним деловима и, коначно, када су неки наследници постављени са одређеним деловима, а други без њих. Када је, пак, реч о прираштају као делу тумачења завештања (треба га строго разликовати од права прираштаја – *ius accrescendi*), онда је реч о ситуацијама када завешталац постави више наследника па никоме не одреди наследне делове, а у другом случају неким одреди а другима не одреди и, коначно, свима одреди наследне делове, па неки од тако постављених наследнике не може или неће да се прими наслеђа. Правила о прираштају садрже решења за овакве случајеве, када сам завешталац није дао упутства за њихово решавање (тумачење).

Нове су и одредбе о посебним врстама испорука (легата). Ту су садржана правила о тумачењу легата, када сам завешталац није одредио што друго, у неким посебним ситуацијама: када завешталац остави испоруку свом повериоцу, када је остави свом дужнику, затим када остави своје потраживање, као и када остави ствари одређене по роду (чл. 150–153).

Када се ради о уништеном, изгубљеном или скривеном завештању, разуме се без завештаоачеве слободне воље, било је предвиђено да је довољно да заинтересовано лице докаже само онај део тестаментa који му иде у прилог! ЗОН Србије предвиђа обавезу таквог лица, уз остале услове, да докаже садржину целокупног завештања (чл. 171). Завештајно наслеђивање почива на последњој вољи тестатора, а не на једном делу те воље истргнутом из целине његовог завештања (без целокупне садржине не може бити познато да ли је завешталац можда условио стицање наследничког својства, оптеретио наследника неким налогом, роком и сл.).

Одређивање извршиоца тестаментa било је у искључивој власти завештаоца. Пажња, труд и контрола извршиоца су драгоцена, а вероватно и незаменљива, помоћ суду када је реч о остваривању последње воље завештаоца, посебно када се ради о модалитетима при одређивању наследника: условима, роковима и налозима. Суд не може да

води рачуна о томе да ли наследник постављен нпр. под налогом поступа у складу са оставиоачевом последњем вољом према његовом кућном љубимцу или одржава његову гробницу у уредном стању. То ће најефикасније учинити извршилац завештања, али се проблем јавља када завешталац не одреди извршиоца. Зато је ЗОН Србије предвидео могућност да, у случајевима када је то неопходно ради остваривања оставиоачеве последње воље (поседбно када постоје модалитети), извршиоца постави суд (чл. 172 ст. 4).

5. Уговори у наследном праву

У ЗОН-у Србије уређена су два уговора: уступање и расподела имовине за живота и уговор о доживотном издржавању.

Закон поставља исте захтеве у погледу форме за оба ова уговора (чл. 184 за уговор о уступању и расподели и чл. 195 за уговор о доживотном издржавању). За разлику од ранијих прописа јасно је предвиђено да форма (облик) мора бити писмена, да судија мора уговор оверити и да приликом овере судија уговор мора странкама прочитати и нарочито их упозорити да уступљена имовина не улази у састав заоставштине, те да се не може користити ни за намирење нужних наследника, што уколико не буде учињено (кумулативно) уговор је ништав.

Код уговора о доживотном издржавању сам појам је, за разлику од досадашњих прописа, као и одредби у бив. републикама СФРЈ, постављен сасвим јасно и прецизно (чл. 194).

Закон предвиђа један посебан случај ништавости, који је до сада био непознат (чл. 196). У питању је ситуација када је давалац издржавања физичко или правно лице које се у оквиру свог занимања, одн. делатности стара о примаоцу издржавања (медицинско особље, болнице, различите агенције и сл.), у ком случају је неопходна сагласност органа старатељства. У супротном уговор је ништав.

Раскид уговора због неподношљивих односа, сада је могућ и када нема заједнице живота (будући да је уговор *intuitu personae*), ако су

између странака нарушени односи и то до степена неподношљивости (чл. 201).

Због озбиљних злоупотреба овог уговора, Закон предвиђа још једну предострожност, која мора да потврди алеаторност уговора. Наиме, на захтев законских наследника примаоца издржавања, суд може поништити уговор о доживотном издржавању, ако због болести или старости примаоца уговор није представљао никакву неизвесност за даваоца (чл. 203 ст. 1).

6. Оставински поступак

У Закон су унета и нека побољшања када се ради о поступку са заоставштином када су наследници непознати (чл. 208 и 209).

Одрицање у корист одређеног санаследника сада је регулисано сасвим јасно. Такво одрицање се сматра пријемом наслеђа уз уступање наследног дела, при чему се на то уступање примењују правила о поклону (чл. 216). На тај начин, преко Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. и за време непријатељске окупације, примењују се правна правила предратног права, јер уговор о поклону (још) није уређен нашим позитивним прописима.

У материју застарелости наследноправних захтева, Закон уноси значајну новину, једнодушно поздрављену у стручној јавности. Наследничка тужба универзалног сукцесора не застарева, али се тиме не дира у правила о одржају, стицању од невласника и (када се наслеђују облигације) застарелости потраживања (чл. 221).

И до ступања на снагу ЗОН-а Србије из 1995. године важило је правило да суд може, на захтев наследника који је живео или привређивао у заједници са оставиоцем, ако то изискује оправдана потреба, да одлучи да му се оставе поједине ствари или групе ствари или права које би припале у део осталим наследницима, а да им он вредност тих ствари и права исплати у новцу о року који суд према околностима одреди (чл. 232 ст. 1). Међутим, новина је што у случају да у састав заоставштине улази пољопривредно земљиште (дефинисано у чл. 2 ст. 1 Закона о пољопривредном земљишту Србије), суд је дужан

да на наведено право (из чл. 232 ст. 1), упозори пољопривредника, који је живео или привређивао у заједници са оставиоцем (чл. 233). Уколико суд не поступи у складу са наведеним прописима, чини апсолутно битну повреду поступка.

III

УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ПРОПИСИМА

Треба истаћи да су одредбе ЗОН-а из 1995. биле усклађене са осталим релевантним законима, посебно са Законом о облигационим односима, што је битно олакшало рад Комисије за доношење грађанског законика. Наведимо, примера ради, значај Закона о облигационим односима на важећи Закон о наслеђивању. С једне стране, он је, на известан начин, супститут општег дела грађанског законика, јер се његове одредбе које се односе на уговоре *mutatis mutandis* примењују и на друге правне послове (чл. 25 ст. 3). С друге стране, већи број посебних регула овог закона односе се и на наслеђивање: начелна подобност облигационих односа за наслеђивање и изузетак од тог правила (чл. 359); дејство уговора и на наследнике оставиоца, осим ако из самог уговора или његове природе не произилази што друго (чл. 148 ст. 2); наслеђивање и уступање потраживања накнаде нематеријалне штете (чл. 204); завештајно (тестаментарно) опозивање користи за трећег код уговора у корист трећег (чл. 150 ст. 2); ненаследивост права прече куповине (чл. 529); случај умањене одговорности дужниковог наследника у вези јемства (чл. 1008); одредба да се одрицање од наследства сматра бесплатним располагањем како би се под повољнијим условима предузело побијање дужникових правних радњи, дакле код *actio Pauliana* (чл. 281 ст. 4); могућност подношења паулијанске тужбе против наследника трећег лица са којим је, одн. у чију је корист предузета правна радња (чл. 283 ст. 2). Слично је и са неким другим законима.

Закон о основама својинскоправних односа има неколико одредаби које се односе на наслеђивање: код стицања права својине одређује да се она стиче по закону, правним послом и наслеђивањем (чл. 20 ст.

1); тренутак стицања својине наслеђивањем поклапа се са тренутком отварања наслеђа (делацијом, смрћу оставиоца), осим ако закон не предвиђа што друго (чл. 36); наследник се сматра савесним држаоцем од тренутка делације, а његова савесност се претпоставља оборивом претпоставком и када је оставилац био несавестан, с тим да рок за одржај почиње од делације (чл. 28).

Закон о парничном поступку има значај за оставински поступак, одн. поступак за расправљање заоставштине, јер је то општи поступак за заштиту грађанских субјективних права, који се у односу на оставински јавља, дакле, као *lex generalis* (вид. чл. 1 ЗПП-а и чл. 30 ст. 2 Закона о ванпарничном поступку Србије). Ту је, разуме се, и Породични закон чија се извесна решења непосредно реперкутују на наслеђивање (питање зачетка, усвојења и сл.).

Закон о ауторским и другим сродним правима предвиђа одређене значајне специфичности у наслеђивању ауторских имовинских права, вршењу неимовинских права и сл., нпр. да су имовинска права аутора подобна за наслеђивање; да наследници аутора могу да уживају имовинске користи из ауторског права седамдесет година од делације аутора, што значи да могу да користе дело, да закључују правне послове у вези са делом (нпр. уговор о купопродаји, о закупу, о доживотном издржавању, о уступању и расподели имовине за живота), да остварају наплату ауторских хонорара, као и да пренесу ауторско имовинско право у наслеђе својим законским или завештајним наследницима, све у оквиру трајања тог права; уколико је више аутора (коаутори), рок од педесет година почиње да тече од смрти последњег коаутора. Иначе, рокови за потребе утврђивања датума престанка имовинских права аутора и његових наследника рачунају се од 1. јануара године која следи за годином у којој се десио релевантни догађај за почетак рока. Ауторска морална права, с друге стране, трају неограничено и њих могу вршити наследници аутора (аутор може и завештањем да одреди ко ће вршити морална права), као и удружења аутора, али и институције из области науке и уметности, уз одређене изузетке.

Релевантан је и Закон о задужбинама и фондацијама (нпр. чл. 10 ст. 5 и 6 који одређују да се задужбина оснива и завештањем, постављање извршиоца завештања; или чл. 13 у коме се предвиђа да се

средства за оснивање задужбине на основу завештања не урачунавају ни у обрачунску вредност заоставштине, осим ако завешталац није другачије одредио; или чл. 16 који предвиђа ненаследивост права оснивача и др.), али и други прописи, нпр. који уређују специфичности наслеђивања акција или чланства у одређеним привредним субјектима, или прописи који уређују питања наслеђивања са страним елементом (правила међународног приватног права)...

Све то јасно говори да су правила наследног права органски (чак више од других, изузимајући општи део) повезана са осталим деловима цивилног права, одн. грађанског законика: са стварним правом (у институционој подели стварно и наследно право чине целину), облигационим правом и породичним правом, а некад и шире (нпр. привредно право). Пандектна систематика, која се примењује у методологији израде грађанских законика после доношења Немачког грађанског законика, као и у настави на универзитетима, то такође јасно показује: општа правила грађанског права важе и за наследно право, стварна и облигациона права, као и породично имовинско право, али се стварна, облигациона и породична имовинска права “деле” путем правила наследног права. Уз то и правила статусног и личног права, као и правила грађанског судског поступка (пре свега ванпарничног, али свакако и парничног) уско су везана за наследно право. Отуда није без основа написано од стране научних ауторитета у Немачкој, да наследно право (не само за лаике) и за студенте представља посебно тежак део Грађанског законика, имајући у виду да се ту стичу и преламају правила и свих других делова грађанског права. И управо та вишеструка повезаност и сложена међузависност наследног и других делова грађанског материјалног и процесног права, изазива у пракси бројне практичне проблеме и дуготрајне спорове. Ти проблеми и спорови су објективне природе и зато није само наша специфичност да се трајање наследноправних спорова мери деценијама, та чињеница присутна је у свим правима, чак и у судској пракси држава чији су судови познати по ефикасности (било је случајева у САД када је расправљање заоставштине потрајало двадесет и више година). На релативну неефикасност судских поступака у нас утиче, без сумње, и наведена сложеност чињеничних и правних питања која

треба утврдити, расправити и применити у два поступка: оставинском, као ванпарничном, и парничном, који се пак у односу на први може јавити као помоћни (док још траје оставински који се тада по правилу прекида да би се сачекао исход парничног) и као корективни (после правноснажности оставинског решења у одређеним случајевима може се подићи парнична тужба којом се оставинско решење мења, “коригује” делимично или у целини). Коначно, просечан човек, изузимајући уобичајене правне послове, којих не ретко није ни свестан, може у извесном смислу, избећи додир са правом (нпр. могуће је да никад не уђе у зграду суда и сл.), али додир са наслеђивањем је, по природи ствари, неизбежан.

IV

НОВЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ И АЛТЕРНАТИВНА РЕШЕЊА

У великом броју држава примењују се, преко рецепције, решења која су се примењивала у римском наследном праву, а постоје и државе у којима неки наследноправни прописи важе непрекидно од XVII века до данас. Ипак, то не значи да су правила наследног права и данас “света и непроменљива”, како се то истицало у многим древним цивилизацијама. Напротив, свет промена у коме живимо готово да познаје само једну константу: стално убрзавање промена. У таквој животној стварности и право доживљава сталне, мање или веће трансформације, које не мимоилазе ни оне делове права за које смо научили да кажемо да спадају међу најстабилније (нпр. измене у наследноправном положају супружника, ванбрачних сродника, грађанских сродника, измене величине наследних делова законских наследника у складу са имовним стањем, као део социјализације одн. морализације грађанског права и др.). Наћи праву меру између традиције, коју треба да негује свака држава кроз своје право, с једне, и промењених околности које доноси савремена цивилизација, с друге стране (нпр. вештачка оплодња, могућност да се дете зачне после смрти оца, сурогат мајка и сл.), није ни мало лако. То, наравно, није лако ни у наследном праву,

где традиција игра посебну улогу – увек треба имати у виду да су због наслеђа како у историји тако и данас чињени озбиљно планирани злочини, да су се због наизглед сасвим мале неправде (нпр. око међе при подели непокретности или претензија трећих лица на добра породичне старине) догађала убиства на мах и сл. На озбиљност овог питања указивао је својевремено и књаз Милош Обреновић у једном упутству Комисији за израду српског грађанског законика.

Имајући у виду одговарајуће промене које су се одиграле у правном животу од ступања на снагу Закона о наслеђивању до данас, Комисија је предложила и одређене измене постојећег законског текста.

Основи наслеђивања

У чл. 2 поред два постојећа основа, додаје се и трећи: уговор о наслеђивању. Тиме се отвара могућност да супружници сачине уговор о наслеђивању, чиме би се отклонили бројни спорови које пракса познаје после смрти једног од супружника. Овај основ наслеђивања је законски строго ограничен на одређене субјекте (уговарачи могу бити само супружници).

Способност за наслеђивање

У чл. 3 ст. 2, због развоја медицинских наука, који сада пружа могућност да насцитурус настане и после смрти оставиоца, проширује се фикција о зачетом а нерођеном детету.

Недостојност за наслеђивање

У чл. 4 извршене су одређене измене и допуне, у складу са искуствима из упоредног права, у следећим тачкама: 3) ОНАЈ КО ЈЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ СА УМИШЉАЈЕМ ДОВЕО ОСТАВИОЦА У СТАЊЕ СТАЛНЕ НЕСПО-

СОБНОСТИ ЗА САЧИЊАВАЊЕ ЗАВЕШТАЊА; 5) ОНАЈ КО ЈЕ ОНЕМОГУЋИО ИЛИ ПОКУШАО ДА ОНЕМОГУЋИ ОСТВАРЕЊЕ ОНОГ РЕДА НАСЛЕЂИВАЊА КОЈИ ЈЕ ОСТАВИЛАЦ ОДРЕДИО ИЛИ ХТЕО ДА ОДРЕДИ ИЛИ СА КОЈИМ ЈЕ РАЧУНАО. Као алтернатива предлаже се узимање у разматрање и тач. 7) ОНАЈ КО ЈЕ УМИШЉАЈНО УЧИНИО ТЕЖЕ КРИВИЧНО ДЕЛО, А ДО СМРТИ ОСТАВИОЧЕВЕ НЕ ВРАТИ СЕ У ЗЕМЉУ; или уместо те одредбе: ОНАЈ КОЈИ ЈЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ СА УМИШЉАЈЕМ СТЕКАО ПОВОЉНИЈИ НАСЛЕДНОПРАВНИ ПОЛОЖАЈ.

Ако оставиочеве родитељи имају потомства

У чл. 13 ст. 1 предвиђена је мања измена – прецизирање у складу са научном и стручном терминологијом (додаје се по правилима права представљања): Ако оставиочев родитељ не може или неће да наследи, његов део на једнаке делове наслеђују његова деца (браћа и сестре оставиоца), његови унуци и прауници и његови даљи потомци, по правилима ПРАВА ПРЕДСТАВЉАЊА. Истоветна интервенција је учињена и у чл. 16 ст. 1. и чл. 17 ст. 2.

Правна природа права на нужни део

У чл. 43 ст. 2, унето је прецизирање (које иначе постоји и у другим одредбама Преднацрта ГЗ) у погледу ситуације када суд може да на захтев наследника измени природу нужног дела: На захтев нужног наследника, суд може одлучити да овом припадне одређени део ствари и права који чине заоставштину (стварно право), КАД НАЂЕ ДА ЈЕ ТО ОПРАВДАНО.

Искључење из права на нужни део

Када се ради о разбаштињењу нужних наследника, у чл. 61 предложен је једноставнији текст, јер се стало на становиште да је судска пракса правилно примењивала ову одредбу, тако да је навођење при-

мера непотребно. У алтернативи се даје могућност задржавања досадашњег текста (са примерима), уз измену термина брачни друг – суружник.

Последице искључења

Када су у питању последице искључења из права на нужни део, чл. 63 у ст. 2 се прецизира да У СЛУЧАЈУ ПОТПУНОГ ИСКЉУЧЕЊА права осталих наследника, који могу да наслеђују, одређују се као да је искључени умро пре оставиоца.

Поклони учињени лицу уместо кога наследник долази на наслеђе

У погледу урачунавања поклона лицу које се позива по праву представљања, чл. 71, понуђена је алтернатива. Садашњи текст, на име, не прави разлику између разлога због којих је дошло до примене представљања, тако да до урачунавања долази увек. С друге стране, има мишљења да би било правичније да се таква разлика учини (када се лице на чије место наследник долази “кажњава” због недостојности или се разбаштињава, онда не треба наследника “казнити” умањивањем његовог наследног дела и обрнуто). Отуда и алтернатива гласи: ПОКЛОНИ УЧИЊЕНИ ЛИЦУ УМЕСТО КОГА НАСЛЕДНИК ДОЛАЗИ НА НАСЛЕЂЕ ЗБОГ НЕДОСТОЈНОСТИ, ИСКЉУЧЕЊА ИЗ НАСЛЕЂА ИЛИ ЛИШЕЊА НЕУЖНОГ ДЕЛА, НЕ УРАЧУНАВАЈУ СЕ НАСЛЕДНИКУ У НАСЛЕДНИ ДЕО. ПОКЛОНИ УЧИЊЕНИ ЛИЦУ УМЕСТО КОГА НАСЛЕДНИК ДОЛАЗИ НА НАСЛЕЂЕ ЗБОГ СМРТИ ИЛИ ОДРИЦАЊА ОД НАСЛЕЂА, УРАЧУНАВАЈУ СЕ НАСЛЕДНИКУ У НАСЛЕДНИ ДЕО.

Појам завештања

Код појма завештања у чл. 78 допуњава се текст, јер је чињеница да у савременим правима, за разлику од римског, није нужно да се по-

следња воља оставиоца мора односити на имовину. Напротив, садржина завештања може се односити искључиво на неимовинске одредбе (нпр. начин сахране), отуда и додатак: ...којом оно распоређује своју имовину за случај смрти ИЛИ ДАЈЕ ДРУГЕ ИЗЈАВЕ У ВЕЗИ СВОЈЕ СМРТИ...

Воља за сачињавање завештања

Чл. 81 уређује питање воље за сачињавање завештања (*animus testandi*), а допуна се односи на питање да таква воља мора бити упућена на нешто што је могуће остварити. Разуме се да би и без овог додатка судска пракса морала на основу општих правила грађанског права да поступи исто, али ово прецизирање поред теоријског има и практични смисао, јер представља уједначавање терминологије са другим сличним установама (нпр. у облигационом праву).

Својеручно завештање

У погледу облика својеручног завештања, чл. 84, досадашње решење не предвиђа обавезност датума. Међутим, имајући у виду да је то једина завештајна форма код које начелно није могуће утврдити датум, а то је вишеструко значајно за опстанак олографског тестаментa, предложена је и алтернатива за ст. 2: ЗА ПУНОВАЖНОСТ СВОЈЕРУЧНОГ ЗАВЕШТАЊА НУЖНО ЈЕ ДА СЕ У ЊЕМУ НАЗНАЧИ ДАТУМ КАДА ЈЕ САЧИЊЕНО.

Јавнобележничко завештање

Имајући у виду да је ступио на снагу Закон о јавним бележницима, предложено је, чл. 108, *Јавнобележничко завештање*: ЗАВЕШТАЛАЦ МОЖЕ ПРЕД ЈАВНИМ БЕЛЕЖНИКОМ, У СКЛАДУ СА ПОСЕБНИМ ЗАКОНОМ, САЧИНИТИ ЗАВЕШТАЊЕ У ОБЛИКУ ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКОГ ЗАПИСА. ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКО ЗАВЕШТАЊЕ ЈЕ ОБЛИК РЕДОВНОГ И ЈАВНОГ ЗАВЕШТАЊА.

Бродско завештање

Због формулације текста којим се уређује бродско завештање, било је различитих тумачења у погледу времена његовог трајања. Доплатком у ст. 2 чл. 109, овај се проблем у потпуности разрешава: Тако сачињено завештање престаје да важи по истеку тридесет дана од дана повратка завештаоца у Републику Србију, ОДНОСНО ИСКРЦАВАЊА НА КОПНО ДРЖАВЕ У КОЈОЈ ПОСТОЈИ ДИПЛОМАТСКО-КОНЗУЛАРНО ПРЕДСТАВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.

Постављање услова и рокова

Чланом 120 нормирају се услови и рокови, као модалитети при одређивању наследника, а чл. 121 се уређује питање када се услов сматра непостојећим. Пошто ће и у општем делу Грађанског законика доћи до одговарајуће допуне, овде је, за наведену санкцију у погледу услова, поред противности принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима, додат и морал, јер су “добри обичаји” у ствари више везани за трговинско (привредно) право, а “морал” за класични цивил. Потпуно иста интервенција се односи и на чл. 133 ст. 2 којим се нормира налог, као модалитет у завештању, као и на чл. 156 који уређује ништавост завештања (овде се односи на маргинални наслов и сам текст норме).

Рокови

У упоредном праву се код недопуштених рокова често чини и једна прецизнија разлика у односу на наше досадашње прописе, што може за праксу само бити од користи. Уз то, непримерено дуги рок, према алтернативи, могао би тумачењем да буде смањен, чиме би се одржала и у том делу последња воља оставиоца. Зато је предложена следећа алтернатива ст. 1 чл. 125:

РОК КОЈИ НИКАДА НЕ МОЖЕ НАСТУПИТИ СМАТРА СЕ НЕПОСТОЈЕЋИМ.

РОК КОЈИ ЈЕ НЕПРИМЕРЕНО ДУГ СМАТРАЋЕ СЕ НЕПОСТОЈЕЋИМ, ОСИМ АКО ГА НА ЗАХТЕВ ЗАИНТЕРЕСОВАНОГ ЛИЦА СУД НЕ СМАЊИ ИМАЈУЋИ У ВИДУ ПРАВУ НАМЕРУ ЗАВЕШТАОЦА.

Ако се одложни услов не оствари

Чл. 128 уређује неостварење одложног услова, али не садржи прецизирање у погледу ситуације када завештајни наследник умре пре истека таквог рока. Наравно, према општим правилима о условима и роковима, требало би извести исти закључак, који се додатком и предлаже. Ипак, постоје чак и неке недоумице у делу науке, тако да је са становишта правне сигурности боље да норма буде сасвим јасна. Отуда и предлог за ст. 3:

АКО ЗАВЕШТАЈНИ НАСЛЕДНИК НЕ ДОЖИВИ ИСТЕК ОДЛОЖНОГ РОКА ЗАОСТАВШТИНУ НАСЛЕЂУЈУ ЊЕГОВИ НАСЛЕДНИЦИ, АКО ИЗ ЗАВЕШТАЊА НЕ ПРОИЗИЛАЗИ ШТО ДРУГО.

Тумачење завештања

Чл. 136 садржи општу одредбу о тумачењу завештања. Комисија је стала на становиште да би било корисно још једном потенцирати правило *in favorem testamenti* и зато је предложила следећу допуну ст. 1: Одредбе завештања треба тумачити према правој намери завештаоцевој и у СМИСЛУ СА КОЈИМ МОГУ ИМАТИ ПРАВНО ДЕЈСТВО.

Застарелост испоруке

Текстом чл. 155 допуњена је одредба о објективном року застарелости права на испоруку (легат). Према позитивним прописима био је одређен само субјективни рок, а објективни се изводио из Закона о

облигационим односима, што је често збуњивало не само лаике. Отуда и предложени додаток: ...А НАЈКАСНИЈЕ У РОКУ ОД ТРИ ГОДИНЕ ОД ДАНА КАДА ЈЕ ИСПОРУКОПРИМАЦ ИМАО ПРАВО ДА ЗАХТЕВА ИСПУЊЕЊЕ ОБАВЕЗЕ КОЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ ИСПОРУКЕ.

Ништавост завештања због повреде облика

Иако је завештање формалан правни посао, ипак повреда облика по правилу води рушљивости. Ништавост (апсолутна ништавост) је за повреду форме сада у чл. 159 јасно одређена: НИШТАВО ЈЕ ЗАВЕШТАЊЕ КОЈЕ ПОТПУНО ОДСТУПА ОД ОБЛИКА ОДРЕЂЕНОГ ЗАКОНИКОМ.

Сложена замена наследника (заветина)

Поред просте замене наследника (вулгарна супституција), постоји и сложена замена (заветина, фидеикомисарна супституција), која је за разлику од прве забрањена. Међутим, како јој и име каже, та установа није једноставна и дословно тумачење може да изазове повреду оставиочеве последње воље (нпр. да се огласи ништавим и нешто што не би требало, јер је завешталац, као лаик, био недовољно прецизан). Управо зато, ради очувања правила о поштовању последње воље оставиоца у што већем обиму, Комисија предлаже да чл. 161 гласи:

Ништава је одредба завештања којом завешталац одређује наследника свом наследнику или испорукопримцу (ЗАВЕТИНА ОДНОСНО ФИДЕИКОМИСАРНА ЗАМЕНА НАСЛЕДНИКА).

ОДРЕЂИВАЊЕ НАСЛЕДНИКА НАСЛЕДНИКУ САМО У ЈЕДНОМ СТЕПЕНУ ТУМАЧИЋЕ СЕ У СМИСЛУ ПОСТАВЉАЊА ИСПОРУКОПРИМЦА И НАСЛЕДНИКА.

Ништава је одредба завештања којом завешталац свом наследнику или испорукопримцу забрањује да отуђи ствар или право које му је оставио.

Ништава је одредба завештања којом се забрањује или ограничава деоба наследства.

НИШТАВА ЈЕ ОДРЕДБА ЗАВЕШТАЊА КОЈОМ ЗАВЕШТАЛАЦ ЧИНИ ИЗЈАВУ ВОЉЕ ЗА ЧИЈУ ЈЕ ПУНОВАЖНОСТ ПОТРЕБНО ИСПУНИТИ УСЛОВЕ ПРЕДВИЂЕНЕ ПОСЕБНИМ ЗАКОНОМ, АКО У ТРЕНУТКУ САЧИЊАВАЊА ЗАВЕШТАЊА ОСТАВИЛАЦ НИЈЕ ИСПУЊАВАО УСЛОВЕ ПРЕДВИЂЕНЕ ТИМ ЗАКОНОМ.

Уговор о наслеђивању као нови основ позивања на наслеђе

У чл. 2, који уређује основе позивања на наслеђе, наговештена је измена, у смислу додавања још једног основа, а то је уговор о наслеђивању. У чл. 181–186, ово се питање, као алтернатива досадашњој забрани уговора о наслеђивању, уређује детаљније:

Уговор о наслеђивању (члан 181)

УГОВОР КОЈИМ ЈЕДНО ЛИЦЕ ОСТАВЉА СВОЈУ ЗАОСТАВШТИНУ ИЛИ ЊЕН ДЕО У НАСЛЕЂЕ СВОМ САУГОВОРНИКУ, МОЖЕ СЕ ЗАКЉУЧИТИ САМО ИЗМЕЂУ СУПРУЖНИКА.

УГОВОР О НАСЛЕЂИВАЊУ СЕ МОЖЕ ЗАКЉУЧИТИ У КОРИСТ ДЕЦЕ ЈЕДНОГ ИЛИ ДРУГОГ СУПРУЖНИКА, ЊИХОВЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ДЕЦЕ, ЊИХОВИХ УСВОЈЕНИКА ИЛИ ДРУГИХ ПОТОМАКА.

Услови пуноважности уговора (члан 182)

УГОВОР ЈЕ ПУНОВАЖАН САМО АКО СУ СЕ СА ЊЕГОВИМ ЗАКЉУЧЕЊЕМ САГЛАСИЛИ СВИ ПОТОМЦИ САУГОВОРНИКА КОЈИ ЋЕ ПО ЗАКОНУ БИТИ ПОЗВАНИ ДА ИХ НАСЛЕДЕ.

АКО НЕКИ ПОТОМАК НИЈЕ ДАО САГЛАСНОСТ ЗА ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ, МОЖЕ ЈЕ ДАТИ НАКНАДНО.

УГОВОР ЈЕ ПУНОВАЖАН И АКО ПОТОМАК КОЈИ НИЈЕ ДАО САГЛАСНОСТ УМРЕ ПРЕ СУПРУЖНИКА КАО САУГОВОРНИКА ИЛИ СЕ ОДРЕКНЕ НАСЛЕЂА ИЛИ ЈЕ НЕДОСТОЈАН А НЕ ОСТАВИ ПОТОМСТВО.

Алтернатива : Претходни члан се мења тако да гласи:

УГОВОР ЈЕ ПУНОВАЖАН И АКО СЕ СА ЊЕГОВИМ ЗАКЉУЧЕЊЕМ НИЈЕ САГЛАСИО НЕКИ ОД ПОТОМАКА САУГОВОРНИКА КОЈИ БИ ПО ЗАКОНУ БИО ПОЗВАН ДА ИХ НАСЛЕДИ.

Облик (члан 183)

УГОВОР МОРА БИТИ САЧИЊЕН У ПИСМЕНОЈ ФОРМИ И ОВЕРЕН ОД СУДИЈЕ КОЈИ ЈЕ ДУЖАН ДА ПРЕ ОВЕРЕ ПРОЧИТА СТРАНКАМА УГОВОР И НАРОЧИТО ИХ УПОЗОРИ ДА ИМОВИНА КОЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ УГОВОРА НЕ УЛАЗИ У ЊИХОВУ ЗАОСТАВШТИНУ И ДА СЕ ЊОМЕ НЕ МОГУ НАМИРИТИ НУЖНИ НАСЛЕДНИЦИ.

У СУПРОТНОМ, УГОВОР ЈЕ НИШТАВ.

СУДИЈА НА САМОМ УГОВОРУ ПОТВРЂУЈЕ ДА СУ ТЕ РАДЊЕ УЧИЊЕНЕ.

УГОВОР МОЖЕ САЧИНИТИ И ЈАВНИ БЕЛЕЖНИК У ОБЛИКУ ЈАВНО-БЕЛЕЖНИЧКОГ ЗАПИСА, УЗ УПОЗОРЕЊЕ И ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕДВИЂЕНЕ У ОВОМ ЧЛАНУ.

Предмет уговора (члан 184)

УГОВОР МОЖЕ ОБУХВАТИТИ ЗАОСТАВШТИНУ УГОВОРНИКА ИЛИ ЊЕН ДЕО.

Ништавост уговора о будућем наследству или испоруци (члан 185)

НИШТАВ ЈЕ УГОВОР КОЈИМ НЕКО ОТУЂУЈЕ НАСЛЕДСТВО КОМЕ СЕ НАДА, КАО И СВАКИ УГОВОР О НАСЛЕДСТВУ НЕКОГ ТРЕЋЕГ КО ЈЕ ЖИВ.

НИШТАВ ЈЕ УГОВОР О ИСПОРУЦИ ИЛИ ДРУГОЈ КОРИСТИ КОЈИМА СЕ ЈЕДАН УГОВОРНИК НАДА ИЗ НАСЛЕДСТВА КОЈЕ НИЈЕ ОТВОРЕНО.

Ништавост уговора о садржини завештања (члан 186)

НИШТАВ ЈЕ УГОВОР КОЈИМ СЕ ЗАВЕШТАЛАЦ ОБАВЕЗУЈЕ ДА УНЕСЕ ИЛИ НЕ УНЕСЕ КАКВУ ОДРЕДБУ У ЗАВЕШТАЊЕ ИЛИ ДА КАКВУ ОДРЕДБУ ИЗ СВОГ ЗАВЕШТАЊА ОПОЗОВЕ ИЛИ НЕ ОПОЗОВЕ.

Облик уступања и расподеле имовине за живота и уговора о доживотном издржавању

Чланом 189 је уређена форма уговора о уступању и расподели имовине за живота, а ст. 4 је извршено усклађивање у складу са Законом о јавним бележницима, у смислу могућности да уговор може бити сачињен и у облику јавнобележничког записа и нужног упозорења које и нотар мора учинити странкама. Исто је и у погледу уговора о доживотном издржавању у ст. 3 чл. 200.

Право уступиочевог супружника

У чл. 194 је извршено и једно појашњење, за случај када уступањем и расподелом имовине за живота није обухваћен супружник оставиоца: Уступилац може уговором обухватити и свог СУПРУЖНИКА ако се СУПРУЖНИК сагласи, и тада он има исти положај као и уступичеви потомци.

Кад СУПРУЖНИК није обухваћен уступањем и расподелом, његово право на нужни део остаје недирнуто, А УГОВОР ИЗМЕЂУ ПОТОМАКА ОСТАЈЕ НА СНАЗИ.

Појам уговора о доживотном издржавању

Чл. 199 уређен је појам уговора о доживотном издржавању, али ако се прихвати решење о увођењу трећег основа позивања на

наслеђе, дакле уколико се прихвати уговор о наслеђивању између супружника, онда се, логично, предлаже забрана уговора о доживотном издржавању између супружника.

Положај супружника и потомака после смрти даваоца издржавања

У вези посебних одредби које уређују ситуацију када код уговора о доживотном издржавању прво умре давалац издржавања, извршено је одређено прецизирање у чл. 210. Наиме, ако СУПРУЖНИК и потомци даваоца издржавања нису у стању да преузму уговорне обавезе, могу захтевати накнаду од примаоца издржавања. Суд ће (ст. 2) ту накнаду одредити по слободној оцени, ИМАЈУЋИ У ВИДУ СВЕ ОКОЛНОСТИ И ПОСЕБНО ценећи имовно стање примаоца издржавања и оних који су били овлашћени на продужење уговора.

Обим наследникове одговорности за дугове

Код питања обима одговорности наследника за дугове оставиоца, чл. 227, остало је опште правило да наследник одговара за оставиочеве дугове до висине вредности наслеђене имовине, али је додат ст. 2: ПРИЈЕМНИК У ЧИЈУ СЕ КОРИСТ НАСЛЕДНИК ОДРЕКАО НАСЛЕЂА ОДГОВАРА ЗА ДУГОВЕ ОСТАВИОЦА, У СМISЛУ ПРЕТХОДНОГ СТАВА, ОСИМ АКО НИЈЕ ДРУГАЧИЈЕ УГОВОРЕНО. Ово решење је очигледно правичније у односу на досадашње.

Заштита домаћих држављана

Када су својевремено одвајане наследноправне материјалне (ЗОН) од процесних одредби (ЗВП), дошло је до грешке, тако да су изостављене норме које уређују питања заштите домаћих наследника,

испорукопримаца и поверилаца, које иначе постоје у свим савременим правима. Чланови 233 и 234 уређују сада ту материју:

Мере заштите домаћих наследника, испорукопримаца и поверилаца (члан 233)

КАД ЈЕ ЗА РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ НАДЛЕЖАН ИНОСТРАНИ ОРГАН, СУД НА ЧИЈЕМ ЈЕ ПОДРУЧЈУ ОСТАВИЛАЦ УМРО ИЗДАЋЕ ОГЛАС КОЈИМ ЋЕ ПОЗВАТИ ЛИЦА КОЈА У ЗЕМЉИ ИМАЈУ ЗАХТЕВЕ КАО НАСЛЕДНИЦИ, ИСПОРУКОПРИМЦИ ИЛИ ПОВЕРИОЦИ ДА У РОКУ ОД ТРИДЕСЕТ ДАНА ОД ДАНА ОБЈАВЉИВАЊА ОГЛАСА У РЕПУБЛИЧКОМ СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ, ПРИЈАВЕ СВОЈЕ ЗАХТЕВЕ, ЈЕР ЋЕ У ПРОТИВНОМ ПОКРЕТНА ИМОВИНА ИЗ САСТАВА ЗАОСТАВШТИНЕ БИТИ ПРЕДАТА ИНОСТРАНОМ ОРГАНУ, ОДНОСНО ЛИЦУ КОЈЕ ТАЈ ОРГАН ОВЛАСТИ.

ОГЛАС ЋЕ БИТИ ОБЈАВЉЕН У РЕПУБЛИЧКОМ СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ, НА ОГЛАСНОЈ ТАБЛИ СУДА И ПО ПОТРЕБИ НА ДРУГИ ПОГОДАН НАЧИН, А ЈЕДАН ПРИМЕРАК ОГЛАСА ДОСТАВИЋЕ СЕ НАЈБЛИЖЕМ ДИПЛОМАТСКО-КОНЗУЛАРНОМ ПРЕДСТАВНИШТВУ ДРЖАВЕ ЧИЈИ ЈЕ ОРГАН НАДЛЕЖАН ЗА РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ.

АКО ЈЕ ЗАОСТАВШТИНА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ ОГЛАС СЕ НЕЋЕ ОБЈАВЉИВАТИ, АЛИ СЕ У ТОМ СЛУЧАЈУ ЗАОСТАВШТИНА НЕ СМЕ ПРЕДАТИ ПРЕ ПРОТЕКА РОКА ОД ТРИ МЕСЕЦА ОД СМРТИ СТРАНОГ ДРЖАВЉАНИНА.

Задржавање заоставштине (члан 234)

АКО НАСЛЕДНИК ИЛИ ИСПОРУКОПРИМАЦ ПРИЈАВИ СВОЈ ЗАХТЕВ, СУД ЋЕ ЗАДРЖАТИ ЗАОСТАВШТИНУ ОДНОСНО ЊЕН ДЕО ПОТРЕБАН ЗА ПОКРИЋЕ ПРИЈАВЉЕНОГ ЗАХТЕВА СВЕ ДОК ОРГАН СТРАНЕ ДРЖАВЕ НЕ ДОНЕСЕ ПРАВНОСНАЖНУ ОДЛУКУ О ТОМ ЗАХТЕВУ.

СУД ЋЕ У ПОГЛЕДУ ПРИЈАВЉЕНОГ ЗАХТЕВА ИЗВРШИТИ ОВУ ОДЛУКУ ИЗ ЗАДРЖАНЕ ЗАОСТАВШТИНЕ ОДНОСНО ЊЕНОГ ДЕЛА, А ОСТАТАК ЋЕ ПРЕДАТИ ОРГАНУ СТРАНЕ ДРЖАВЕ.

Решење о испоруци

Коначно, када се ради о решењу о испоруци, извршена је допуна, у чл. 248 ст. 2, у погледу могућности уписа непокретности не само у земљишне, већ и друге јавне регистре.

*
* * *

Закон о наслеђивању Србије из 1995. г. нема повратно дејство, тако ће се на наслеђа отворена пре његовог ступања на снагу, дакле пре 5. маја 1996, примењивати одредбе Закона о наслеђивању Србије из 1974. године, као што се не планира ни повратно дејство Грађанског законика што такође усложњава решавање одређених наследноправних случајева.

Напомена: Надлежност суда у области наслеђивања биће, после јавне расправе, усклађена са овлашћењима јавних бележника из Закона о јавном бележништву.

НАСЛЕЂИВАЊЕ

Глава прва

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Предмет наслеђивања

Члан 1. (члан 1 ЗН)¹

Наслеђује се заоставштина.

Заоставштину чине сва наслеђивању подобна права која су оставиоцу припадала у тренутку смрти.

Заоставштину не чине предмети домаћинства мање вредности (покућство, намештај, постељина и слично) који служе свакодневним потребама оставиоцевих потомака, његовог СУПРУЖНИКА и родитеља, ако су са оставиоцем живели у истом домаћинству, већ они постају заједничка својина ових лица.

Заоставштину не чине добра за која су оставиоцеву имовину увећали његови потомци који су с њиме живели у заједници и својим трудом, зарадом или иначе му помагали у привређивању, већ та добра припадају потомку, сразмерно делу за који је увећао оставиоцеву имовину.

¹ Члан наведен у заградама означава одговарајући члан из важећег Закона о наслеђивању Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 46/95 и 101/2003 – Одлука УСРС). Већим словима означене су предложене новине у односу на важећи текст.

Основи наслеђивања

Члан 2. (члан 2 ЗН)

Наследити се може на основу закона и на основу завештања (тестаментна).

Алијернајива: Претходни члан се мења тако да гласи:

Наследити се може на основу закона, на основу завештања И НА ОСНОВУ УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ.

Способност за наслеђивање

Члан 3. (члан 3 ЗН)

Наследити може само онај ко је жив у тренутку оставиочеве смрти.

НАСЛЕДИТИ МОЖЕ И ОСТАВИОЧЕВО ДЕТЕ КОЈЕ НИЈЕ РОЂЕНО У ТРЕНУТКУ ЊЕГОВЕ СМРТИ, АКО СЕ РОДИ ЖИВО.

На основу завештања може наследити и правно лице, ако посебним прописима није што друго одређено.

Одредбе претходних ставова важе и за испоруку (легат) и друге користи из завештања.

Недостојност за наслеђивање

Члан 4. (члан 4 ЗН)

Не може наследити на основу закона или завештања, нити стећи какву корист из завештања (недостојан је):

- 1) онај ко је умишљајно усмртио оставиоца, или је то покушао;
- 2) онај ко је принудом, претњом или преваром навео оставиоца да сачини или опозове завештање или неку његову одредбу, или га је у томе спречио;
- 3) ОНАЈ КО ЈЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ СА УМИШЉАЈЕМ ДОВЕО ОСТАВИОЦА У СТАЊЕ СТАЛНЕ НЕСПОСОБНОСТИ ЗА САЧИЊАВАЊЕ ЗАВЕШТАЊА;
- 4) онај ко је у намери спречавања оставиочеве последње воље уништио или сакрио његово завештање, или га је фалсификовао;

5) ОНАЈ КО ЈЕ ОНЕМОГУЋИО ИЛИ ПОКУШАО ДА ОНЕМОГУЋИ ОСТВАРЕЊЕ ОНОГ РЕДА НАСЛЕЂИВАЊА КОЈИ ЈЕ ОСТАВИЛАЦ ОДРЕДИО ИЛИ ХТЕО ДА ОДРЕДИ ИЛИ СА КОЈИМ ЈЕ РАЧУНАО;

б) онај ко се теже огрешо о законску обавезу издржавања оставиоца, или му је ускратио нужну помоћ;

Суд на недостојност пази по службеној дужности.

Алијернајива: После тачке б) додаје се нова тачка 7) која гласи:

7) ОНАЈ КО ЈЕ УМИШЉАЈНО УЧИНИО ТЕЖЕ КРИВИЧНО ДЕЛО, А ДО СМРТИ ОСТАВИОЧЕВЕ НЕ ВРАТИ СЕ У ЗЕМЉУ.

или

7) ОНАЈ КОЈИ ЈЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ СА УМИШЉАЈЕМ СТЕКАО ПОВОЉНИЈИ НАСЛЕДНОПРАВНИ ПОЛОЖАЈ.

Престанак недостојности

Члан 5. (члан 5 ЗН)

Остарилац може опростити недостојност.

Опроштај мора бити учињен у облику ЗАВЕШТАЊА.

Положај потомака недостојног

Члан 6. (члан 6 ЗН)

Недостојност не смета потомцима недостојног и они наслеђују као да је недостојан умро пре оставиоца.

Наследна права странаца

Члан 7. (члан 7 ЗН)

Страни држављани у Републици Србији имају, под условом узамности, исти наследни положај као и домаћи држављани, ако међународним уговором није друкчије одређено.

Глава друга

НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ЗАКОНА

I. ЗАКОНСКИ НАСЛЕДНИЦИ

Круг законских наследника

Члан 8. (члан 8 ЗН)

На основу закона, оставиоца наслеђују: његови потомци, његови усвојеници и њихови потомци, његов СУПРУЖНИК, његови родитељи, његови усвојиоци, његова браћа и сестре и њихови потомци, његови дедови и бабе и њихови потомци и његови остали преци.

Наслеђује се по наследним редовима.

Наследници ближег наследног реда искључују из наслеђа наследнике даљег наследног реда.

Република Србија је последњи законски наследник.

1. ПРВИ НАСЛЕДНИ РЕД

Оставиочевы потомци и суйружник

Члан 9. (члан 9 ЗН)

Први наследни ред чине оставиочевы потомци и његов СУПРУЖНИК.

Оставиочева деца и СУПРУЖНИК наслеђују на једнаке делове.

Кад постоји оставиочево дете коме оставиочев СУПРУЖНИК није родитељ, а имовина СУПРУЖНИКА је већа од оне која би му припала при подели заоставштине на једнаке делове, онда свако оставиочево

дете може наследити до два пута више него СУПРУЖНИК ако суд, пошто размотри све околности, оцени да је то оправдано.

Право представљања

Члан 10. (члан 10 ЗН)

Ако оставиочево дете не може или неће да наследи, његов део на једнаке делове наслеђују његова деца (унуци оставиочеви), а кад неки од оставиочевих унука не може или неће да наследи, његов део на једнаке делове наслеђују његова деца (праунуци оставиочеви) и тако редом све докле има оставиочевих потомака.

Ако оставилац нема потомства

Члан 11. (члан 11 ЗН)

Кад оставилац нема потомства, СУПРУЖНИК не наслеђује у првом наследном реду.

2. ДРУГИ НАСЛЕДНИ РЕД

Оставиочев сујружник и родитељи

Члан 12. (члан 12 ЗН)

Други наследни ред чине оставиочев СУПРУЖНИК и оставиочеви родитељи и њихово потомство.

Оставиочев СУПРУЖНИК наслеђује половину заоставштине, а другу половину на једнаке делове наслеђују оставиочеви родитељи.

Ако оставиочев СУПРУЖНИК не може или неће да наследи, заоставштину на једнаке делове наслеђују оставиочеви родитељи.

Ако оставиочеви родитељи имају потомства

Члан 13. (члан 13 ЗН)

Ако оставиочев родитељ не може или неће да наследи, његов део на једнаке делове наслеђују његова деца (браћа и сестре оставиоца),

његови унуци и прауници и његови даљи потомци, по правилима ПРАВА ПРЕДСТАВЉАЊА.

Ако оставиочеве родитељи не могу или неће да наследе, њихов део наслеђују њихови потомци, онако како је одређено у претходном ставу.

Ако оставиочев родитељ нема потомство

Члан 14. (члан 14 ЗН)

Ако оставиочев родитељ нема потомства а не може или неће да наследи, његов део наслеђује други оставиочев родитељ, а ако ни он не може или неће да наследи, његови потомци наслеђују све што би припало родитељима, онако како је одређено у претходном члану.

Ако оставиочеве родитељи немају потомства

Члан 15. (члан 15 ЗН)

Ако оставиочеве родитељи немају потомства а не могу или неће да наследе, СУПРУЖНИК наслеђује целокупну заоставштину.

3. ТРЕЋИ НАСЛЕДНИ РЕД

Оставиочеве дедови и бабе

Члан 16. (члан 16 ЗН)

Трећи наследни ред чине оставиочеве дедови и бабе и њихово потомство, ПО ПРАВИЛИМА ПРАВА ПРЕДСТАВЉАЊА.

Оставиочеве деда и баба са очеве стране (очева лоза) наслеђују половину заоставштине, а другу половину наслеђују деда и баба с мајчине стране (мајчина лоза).

Права деде и бабе исте лозе

Члан 17. (члан 17 ЗН)

Деда и баба исте лозе наслеђују на једнаке делове.

Ако неки од ових предака не може или неће да наследи, његов део наслеђују његова деца, његови унуци и његови даљи потомци, по правилима ПРАВА ПРЕДСТАВЉАЊА.

У свему осталом што се тиче наследног права деде и бабе исте лозе и њиховог потомства важе правила по којима наслеђују оставио-чеви родитељи и њихови потомци.

Ако деда и баба исте лозе немају потомства

Члан 18. (члан 18 ЗН)

Ако деда и баба исте лозе немају потомства а не могу или неће да наследе, њихов део наслеђују деда и баба друге лозе, њихова деца и унуци и њихови даљи потомци, онако како је одређено у претходном члану.

4. ЧЕТВРТИ НАСЛЕДНИ РЕД

Оставиоcheви прадедови и прабабе

Члан 19. (члан 19 ЗН)

Четврти наследни ред чине оставиоcheви прадедови и прабабе.

Оставиоcheви прадедови и прабабе са очеве стране наслеђују на једнаке делове половину заоставштине, а другу половину на једнаке делове наслеђују оставиоcheви прадедови и прабабе с мајчине стране.

Ако неки од ових предака не може или неће да наследи, његов део наслеђује његов СУПРУЖНИК, ако је предак оставиоcheв.

Ако пар предака исте лозе не може или неће да наследи, њихов део наслеђује други пар предака исте лозе.

Ако прадедови и прабабе једне лозе не могу или неће да наследе, њихов део наслеђују прадедови и прабабе друге лозе.

5. ОСТАЛИ НАСЛЕДНИ РЕДОВИ

Оставиочеви остали преци

Члан 20. (члан 20 ЗН)

После оставиочевих прадедова и прабаба, заоставштину наслеђују његови даљи преци, редом, сходно правилима под којима наслеђују његови прадедови и прабабе.

6. РЕПУБЛИКА СРБИЈА КАО ЗАКОНСКИ НАСЛЕДНИК

Кад и како Република Србија наслеђује

Члан 21. (члан 21 ЗН)

Република Србија наслеђује ако оставилац нема других законских наследника.

Република Србија не може се одрећи наслеђа.

Заоставштина коју Република Србија наследи постаје државна имовина.

II. ПОСЕБНА ПРАВИЛА ЗА НЕКЕ ЗАКОНСКЕ НАСЛЕДНИКЕ

1. ОСТАВИОЧЕВ СУПРУЖНИК

Када супружник губи право законског наслеђивања

Члан 22. (члан 22 ЗН)

СУПРУЖНИК губи право законског наслеђивања:

- 1) ако је оставилац био поднео тужбу за развод брака а после његове смрти се утврди да је тужба била основана;
- 2) ако је његов брак са оставиоцем поништен после оставиочеве смрти, а из разлога који су СУПРУЖНИКУ били познати у тренутку закључења брака;

3) ако је његова заједница живота са оставиоцем била трајно престала његовом кривицом или у споразуму са оставиоцем.

а) Повећање наследној дела сујружника у друјом наследном реду

Услови

Члан 23. (члан 23 ЗН)

Кад је позван на наслеђе с наследницима другог наследног реда а нема нужних средстава за живот, СУПРУЖНИК може у року од једне године од смрти оставиоцеве захтевати доживотно уживање (плодоуживање) на целини или делу заоставштине коју су наследили остали наследници.

Кад је вредност заоставштине тако мала да би њеном поделом запао у оскудицу, СУПРУЖНИК може захтевати у својину целокупну заоставштину.

При одлучивању суд нарочито цени дужину трајања заједнице живота оставиоца и СУПРУЖНИКА, имовно стање, способност за привређивање СУПРУЖНИКА и осталих наследника и вредност заоставштине.

Ненаследивост права

Члан 24. (члан 24 ЗН)

Ако СУПРУЖНИК умре пре остварења права на повећање наследног дела, то право не прелази на његове наследнике.

Преиначење и укидање доживотног уживања

Члан 25. (члан 25 ЗН)

СУПРУЖНИК и остали наследници увек могу споразумом доживотно уживање преиначити у доживотну ренту.

Кад се промене прилике због којих је СУПРУЖНИКУ припало доживотно уживање или рента, суд може, на захтев осталих наследника, доживотно уживање или ренту укинути.

При одлучивању суд нарочито цени лично, брачно и имовно стање СУПРУЖНИКА и осталих наследника.

б) Смањење наследног дела сујружника у другом наследном реду

Услови

Члан 26. (члан 26 ЗН)

Кад је СУПРУЖНИК позван на наслеђе с наследницима другог наследног реда, а оставиочева наслеђена добра чине више од половине његове посебне имовине, остали наследници могу у року од једне године од смрти оставиоцеле захтевати смањење наследног дела СУПРУЖНИКА до четвртине заоставштине, ако заједница живота оставиоца и СУПРУЖНИКА није трајала дуже времена.

При одлучивању о обиму смањења наследног дела СУПРУЖНИКА суд цени вредност оставиоцевих наслеђених добара и дужину трајања заједнице живота оставиоца и СУПРУЖНИКА.

Део за који је наследни део СУПРУЖНИКА смањен суд додељује само наследнику који је захтев поставио.

Наследивост права

Члан 27. (члан 27 ЗН)

Ако наследник који није захтевао смањење наследног дела СУПРУЖНИКА умре пре истека рока за постављање захтева, то право припада његовим потомцима, ако су његови наследници, у року од шест месеци од његове смрти.

Право супружника на избор и ненаследивост права избора

Члан 28. (члан 28 ЗН)

Све докле се не реши о захтеву осталих наследника СУПРУЖНИК може уместо наслеђа у својину изабрати доживотно уживање на половини заоставштине.

Ако СУПРУЖНИК умре пре давања изјаве о избору, његови наследници могу наследити само у својину.

Изјава о избору и њен поништај

Члан 29. (члан 29 ЗН)

Ако је изјава о избору дата под условом или роком, сматраће се да ни услов ни рок не постоје.

Изјава о избору не може се опозвати, али се може поништити ако је последица принуде, преваре, претње или заблуде.

Ако се после окончања поступка за расправљање заоставштине пронађе нова имовина, већ учињени избор протеже се и на ту имовину.

Преиначење доживотног уживања у ренту

Члан 30. (члан 30 ЗН)

СУПРУЖНИК и остали наследници увек могу споразумом доживотно уживање преиначити у доживотну ренту.

2. ОСТАВИОЧЕВИ РОДИТЕЉИ

Услови за повећање наследног дела родитеља

Члан 31. (члан 31 ЗН)

Кад су позвани на наслеђе са оставиочевим СУПРУЖНИКОМ а немају нужних средстава за живот, оставиочеве родитељи могу у року од једне године од смрти оставиочеве захтевати доживотно уживање на целини или делу заоставштине коју је наследио СУПРУЖНИК.

Ако је заједница живота оставиочевих родитеља трајно престала, родитељ који нема нужних средстава за живот, а заједница живота није престала његовом кривицом, може захтевати доживотно уживање и на целини или делу заоставштине коју је наследио други оставиочев родитељ.

Ако оставиочев родитељ не може или неће да наследи, родитељ који нема нужних средстава за живот може захтевати доживотно

уживање и на целини или делу заоставштине коју су наследили потомци другог родитеља.

Кад је вредност заоставштине тако мала да би њеном поделом запали у оскудицу, оставиочеви родитељи могу захтевати у својину целокупну заоставштину.

Шта суд нарочито цени

Члан 32. (члан 32 ЗН)

При одлучивању о захтеву оставиочевих родитеља, суд нарочито цени имовно стање и способност за привређивање родитеља, оставиоцевог СУПРУЖНИКА и потомака родитеља који не може или неће да наследи, дужину трајања заједнице живота оставиоца и СУПРУЖНИКА и вредност заоставштине.

Ненаследивост права

Члан 33. (члан 33 ЗН)

Ако оставиочеви родитељи умру пре остварења права на повећање наследног дела, то право не прелази на њихове наследнике.

3. УСВОЈЕНИК

Усвојеник из потпуног усвојења

Члан 34. (члан 34 ЗН)

Усвојеник из потпуног усвојења, његови потомци и његови усвојеници из потпуног усвојења и њихови потомци наслеђују усвојиоца и његове сроднике исто као што деца и њихови потомци наслеђују своје родитеље и њихове сроднике.

Усвојеник из потпуног усвојења и његови потомци не наслеђују усвојеникове крвне сроднике, нити ови наслеђују усвојеника и његове потомке.

Усвојеник из непотпуног усвојења

Члан 35. (члан 35 ЗН)

Усвојеник из непотпуног усвојења, његови потомци и његови усвојеници из потпуног усвојења и њихови потомци наслеђују само усвојиоца исто као што деца и њихови потомци наслеђују своје родитеље, ако та права при усвојењу нису ограничена или искључена.

Непотпуно усвојење не смета наслеђивању између усвојеника и његових крвних сродника.

Губитак наследног права

Члан 36. (члан 36 ЗН)

Усвојеник из непотпуног усвојења и његови потомци не наслеђују усвојиоца ако је усвојилац био поднео захтев за престанак усвојења, а после његове смрти се утврди да је захтев био основан.

4. УСВОЈИЛАЦ

Усвојилац из потпуног усвојења

Члан 37. (члан 37 ЗН)

Усвојилац из потпуног усвојења и његови сродници наслеђују усвојеника и његове потомке исто као што родитељи и њихови сродници наслеђују своју децу и њихове потомке.

Усвојилац из непотпуног усвојења

Члан 38. (члан 38 ЗН)

Усвојилац из непотпуног усвојења и његови сродници не наслеђују усвојеника.

Изузетно, ако усвојилац нема нужних средстава за живот а усвојеник нема наследника из првог наследног реда, усвојилац може

у року од једне године од смрти усвојеникове захтевати доживотно уживање на делу заоставштине, ако при усвојењу нису била искључена усвојеникова наследна права.

При одлучивању суд цени дужину трајања усвојења, обим усвојеникових наследних права, вредност заоставштине и имовно стање наследника позваних на наслеђе.

Ако усвојилац умре пре остварења права на наслеђивање, то право не прелази на његове наследнике.

III. НУЖНИ НАСЛЕДНИЦИ

1. ПОЛОЖАЈ НУЖНИХ НАСЛЕДНИКА И ПРИРОДА НУЖНОГ ДЕЛА

Ко су нужни наследници

Члан 39. (члан 39 ЗН)

Нужни наследници су оставиочеве: потомци, усвојеници и њихови потомци, СУПРУЖНИК, родитељи, усвојилац, браћа и сестре, дедови и бабе и остали преци.

Усвојилац из непотпуног усвојења, оставиочева браћа и сестре, његови дедови и бабе и његови остали преци нужни су наследници само ако су трајно неспособни за привређивање а немају нужних средстава за живот.

Нужни наследник може бити само онај ко је по законском реду наслеђивања позван на наслеђе.

Нужни део

Члан 40. (члан 40 ЗН)

Нужним наследницима припада део заоставштине којим оставилац није могао располагати и који се назива нужним делом.

Нужни део потомака, усвојеника и његових потомака и оставио-чевог СУПРУЖНИКА је половина, а нужни део осталих нужних наслед-ника је трећина дела који би сваком од њих припао по законском реду наслеђивања.

Ако нужни наследник не може или неће да наследи, његов нужни део не прираста осталим нужним наследницима.

Намирење нужних наследника и одговорност за оставиочеве дугове

Члан 41. (члан 41 ЗН)

Нужни наследник се намирује после оставиочевих поверилаца а пре испорукопримаца (легатара).

Нужни наследник не одговара за оставиочеве дугове, до висине вредности нужног дела.

Повреда нужног дела

Члан 42. (члан 42 ЗН)

Нужни део је повређен ако је вредност оставиочевих завештај-них располагања и поклона учињених нужном наследнику или лицу уместо кога овај долази на наслеђе мања од вредности наследниковог нужног дела.

Природа права на нужни део

Члан 43. (члан 43 ЗН)

Нужном наследнику припада новчана противвредност нужног дела (облигационо право).

На захтев нужног наследника, суд може одлучити да овом при-падне одређени део ствари и права који чине заоставштину (стварно право), КАД НАЂЕ ДА ЈЕ ТО ОПРАВДАНО.

Одредбе претходних ставова важе само ако оставилац у за-вештању не одреди природу нужног дела.

Ко су дужници нужног наследника

Члан 44. (члан 44 ЗН)

Нужном наследнику новчану противвредност солидарно дугују сви завештајни наследници и испорукопримци, сразмерно делу заоставштине који су добили ако из завештања на следи што друго.

Кад је то недовољно, нужни наследник може захтевати допуну новчане противвредности, сходно правилима за враћање поклона.

Погодовани испорукопримац

Члан 45. (члан 45 ЗН)

Кад је завешталац одредио више испорукопримаца и наредио да се неки од њих намири пре осталих, он постаје дужник нужног наследника само ако остали не могу намирити нужни део.

Сразмерно смањење испорука наложених завештајном наследнику или испорукопримцу

Члан 46. (члан 46 ЗН)

Завештајни наследник који је нужном наследнику исплатио нужни део може захтевати сразмерно смањење испоруке која га терети ако из завештања не следи што друго.

Исто важи и за испорукопримца коме је завешталац наложио да из своје испоруке нешто испуни.

Нужни део с теретом и право избора

Члан 47. (члан 47 ЗН)

Ако оставилац нечим оптерети нужни део (испоруком, налогом, условом или роком), сматраће се да је наследников нужни део без терета.

Кад оставилац нужном наследнику завешта више од нужног дела и нечим га оптерети, нужни наследник може изабрати увећани део, уз испуњење терета, или само нужни део, без терета.

2. ИЗРАЧУНАВАЊЕ НЕУЖНОГ ДЕЛА

Утврђивање вредности заоставштине на основу које се израчунава нужни део

Члан 48. (члан 48 ЗН)

ПРВО се пописује и процењује целокупна имовина коју је оставилац имао у тренутку смрти, заједно са свим његовим завештајним располагањима, свим његовим потраживањима, па и оним према неком од наследника, изузев очигледно ненаплативим.

Од тако утврђене вредности одбија се затим износ оставиочевих дугова, као и износ трошкова пописа и процене заоставштине и уобичајених трошкова његове сахране.

Тако добијеном остатку додаје се вредност свих поклона које је оставилац ма на који начин учинио неком од законских наследника, независно од тога ком наследном реду припадају и да ли могу и хоће да наследе, као и вредност поклона за које је оставилац наредио да се наследнику не урачунају у наследни део.

Коначно, свему томе додаје се и вредност поклона које је оставилац у последњој години свог живота учинио онима који нису законски наследници (обрачунска вредност заоставштине).

Која добра не улазе у обрачунску вредност заоставштине

Члан 49. (члан 49 ЗН)

У вредност заоставштине на основу које се израчунава нужни део не улазе добра која је законски наследник стекао пуноважним уговором о уступању и расподели имовине за живота, оно што је оставилац утрошио на издржавање и школовање законског наследника, поклони учињени у добротворне и друге општекорисне сврхе, ни мањи уобичајени поклони.

Шта се сматра поклоном

Члан 50. (члан 50 ЗН)

Поклоном се сматра свако одрицање од права, па и одрицање од наслеђа у корист одређеног наследника, отпуштање дуга, оно што је

оставилац за живота дао наследнику на име наследног дела или због оснивања или проширења домаћинства или обављања занимања, као и свако друго бесплатно располагање.

Одређивање вредности поклона

Члан 51. (члан 51 ЗН)

При процењивању поклона цени се вредност поклоњене ствари у тренутку утврђивања вредности заоставштине, али према њеном стању у време кад је поклоњена.

Ако се поклон састоји у осигурању

Члан 52. (члан 52 ЗН)

Кад се поклон састоји у осигурању у корист поклонопримца, као вредност поклона узима се збир уплаћених премија ако је тај збир мањи од осигуране суме.

Ако је збир уплаћених премија већи од осигуране суме, као вредност поклона узима се осигурана сума.

3. ПРАВИЛА АКО ЈЕ НУЖНИ ДЕО СТВАРНО ПРАВО

Смањење завештајних располагања и враћање поклона

Члан 53. (члан 53 ЗН)

Кад је нужни део повређен, смањују се завештајна располагања, а враћају се и поклони ако је то потребно да се нужни део намири.

Сразмерно смањење завештајних располагања

Погодована испорука

Члан 54. (члан 54 ЗН)

Завештајна располагања смањују се у истој сразмери, без обзира на њихову природу и обим, ако из завештања не следи што друго.

Ако је завешталац оставио више испорука и наредио да се нека од њих испуни пре осталих, та се испорука смањује само ако вредност осталих не досеже да се намири нужни део.

Смањење испорука наложених завештајном наследнику или испорукопримцу

Члан 55. (члан 55 ЗН)

Завештајни наследник чији је наследни део смањен због допуне нужног дела може захтевати сразмерно смањење испоруке која га терети ако из завештања не следи што друго.

Исто важи и за испорукопримца коме је завешталац наложио да из своје испоруке нешто испуни.

Редослед враћања поклона

Члан 56. (члан 56 ЗН)

Поклони се враћају обрнуто реду којим су чињени.

Поклони учињени истовремено враћају се сразмерно.

Положај поклонопримца који враћа поклон

Члан 57. (члан 57 ЗН)

Поклонопримац се сматра савесним држаоцем све докле не сазна за захтев за враћање поклона.

4. ЗАСТАРЕЛОСТ ПРАВА

Ако је нужни део облигационо право

Члан 58. (члан 58 ЗН)

Ако је нужни део повређен завештањем, исплата новчане противвредности може се захтевати у року од три године од дана проглашења завештања.

Ако је нужни део повређен и поклонима, допуна новчане противвредности може се захтевати у року од три године од смрти оставиоаче.

Ако је нужни део стварно право

Члан 59. (члан 59 ЗН)

Смањење завештајних располагања може се захтевати у року од три године од дана проглашења завештања.

Враћање поклона може се захтевати у року од три године од смрти оставиоаче.

5. КО МОЖЕ ЗАХТЕВАТИ НУЖНИ ДЕО И НАСЛЕДИВОСТ ПРАВА

Члан 60. (члан 60 ЗН)

Исплату новчане противвредности, односно смањење завештајних располагања и враћање поклона могу захтевати нужни наследници.

Ако оставиоачев потомак или усвојеник који није захтевао нужни део умре пре истека рока за постављање захтева, то право припада његовим наследницима, у року од шест месеци од његове смрти.

6. РАЗБАШТИЊЕЊЕ НУЖНИХ НАСЛЕДНИКА

а) Искључење нужних наследника

Узроци искључења

Члан 61. (члан 61 ЗН)

ЗАВЕШТАЛАЦ МОЖЕ ИСКЉУЧИТИ ИЗ НАСЛЕЂА НУЖНОГ НАСЛЕДНИКА КОЈИ СЕ ПОВРЕДОМ НЕКЕ ЗАКОНСКЕ ИЛИ МОРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ ТЕЖЕ ОГРЕШИО О ЊЕГА.

Алтернатива: Претходни члан се мења тако да гласи:

Завешталац може искључити из наслеђа нужног наследника који се повредом неке законске или моралне обавезе теже огрешио о њега (ако се увредљиво или грубо односио према завештаоцу, ако је умишљајно учинио кривично дело према завештаоцу, његовом детету, усвојенику, СУПРУЖНИКУ или родитељу, ако се одао нераду и непоштеном животу и сл.).

Искључење може бити потпуно или делимично.

Услови пуноважности искључења

Члан 62. (члан 62 ЗН)

Искључење мора бити учињено у облику потребном за завештање.

Искључење мора бити изражено на несумњив начин, а пожељно је навести и узрок искључења.

Узрок искључења мора постојати у време оставиочеве смрти.

Доказивање основаности искључења терети оног ко се на искључење позива.

Последице искључења

Члан 63. (члан 63 ЗН)

Искључени губи наслеђе у мери у којој је искључен.

У СЛУЧАЈУ ПОТПУНОГ ИСКЉУЧЕЊА права осталих који могу наследити одређују се као да је искључени умро пре оставиоца.

δ) Лишење нужних наследника

Члан 64. (члан 64 ЗН)

Ако је потомак који има право на нужни део презадужен или је расипник, завешталац га може у целини или делимично лишити нужног дела у корист потомака лишеног.

Лишење мора бити учињено у облику потребном за завештање.

Услови за пуноважност лишења

Члан 65. (члан 65 ЗН)

Лишење је пуноважно само ако у тренутку смрти оставиоцeve лишени има малолетно дете или малолетног унука од раније умрлог детета.

Исто важи и ако лишени има пунолетно дете или пунолетног унука од раније умрлог детета, који су неспособни за привређивање.

IV. УРАЧУНАВАЊЕ ПОКЛОНА И ИСПОРУКА У НАСЛЕДНИ ДЕО

Урачунавање поклона

Члан 66. (члан 66 ЗН)

Законском наследнику урачунава се у његов наследни део поклон који је ма на који начин добио од оставиоца.

Плодови и друге користи које је наследник од поклоњене ствари или права имао до смрти оставиоцeve не урачунавају му се у наследни део.

Када се поклон не урачунава

Члан 67. (члан 67 ЗН)

Поклон се наследнику не урачунава у наследни део ако је оставилац ИЗЈАВИО, у време поклона или доцније, или у завештању, да се поклон неће урачунати, или се из околности може закључити да је то била намера оставиоцева.

Тиме се не дира у правила о нужном делу.

Урачунавање испоруке

Члан 68. (члан 68 ЗН)

Испорука остављена законском наследнику урачунава се у његов наследни део ако из завештања не следи што друго.

Како се урачунавају поклони и испоруке

Члан 69. (члан 69 ЗН)

Поклони и испоруке урачунавају се тако што остали законски наследници добијају из заоставштине одговарајућу вредност, па се после тога остатак дели међу наследницима.

Ако је заоставштина недовољна да остали наследници добију одговарајућу вредност, наследник коме се врши урачунавање није дужан вратити ништа од примљеног.

Тиме се не дира у правила о нужном делу.

Право наследника који се одрекао наслеђа

Члан 70. (члан 70 ЗН)

Наследник који се одрекао наслеђа задржава поклон само у границама у којима не дира у нужни део осталих наследника.

Наследник који се одрекао наслеђа може захтевати испоруку само у границама у којима не дира у нужни део осталих наследника.

Поклони учињени лицу уместо кога наследник долази на наслеђе

Члан 71. (члан 71 ЗН)

Поклони учињени лицу уместо кога наследник долази на наслеђе због смрти, одрицања од наслеђа, недостојности, искључења из наслеђа или лишења нужног дела урачунавају се наследнику у наследни део.

Алијернајива: Претходни члан се мења тако да гласи.

ПОКЛОНИ УЧИЊЕНИ ЛИЦУ УМЕСТО КОГА НАСЛЕДНИК ДОЛАЗИ НА НАСЛЕЂЕ ЗБОГ НЕДОСТОЈНОСТИ, ИСКЉУЧЕЊА ИЗ НАСЛЕЂА ИЛИ ЛИШЕЊА НУЖНОГ ДЕЛА, НЕ УРАЧУНАВАЈУ СЕ НАСЛЕДНИКУ У НАСЛЕДНИ ДЕО.

ПОКЛОНИ УЧИЊЕНИ ЛИЦУ УМЕСТО КОГА НАСЛЕДНИК ДОЛАЗИ НА НАСЛЕЂЕ ЗБОГ СМРТИ ИЛИ ОДРИЦАЊА ОД НАСЛЕЂА, УРАЧУНАВАЈУ СЕ НАСЛЕДНИКУ У НАСЛЕДНИ ДЕО.

Одређивање вредности поклона при урачунавању

Члан 72. (члан 72 ЗН)

При урачунавању поклона цени се вредност поклоњене ствари у тренутку урачунавања, али према њеном стању у време кад је поклоњена.

Ако се поклон састоји у осигурању

Члан 73. (члан 73 ЗН)

Кад се поклон састоји у осигурању у корист поклонопримца, као вредност поклона узима се збир уплаћених премија, ако је тај збир мањи од осигуране суме.

Ако је збир уплаћених премија већи од осигуране суме, као вредност поклона узима се осигурана сума.

Урачунавање наследничког дуга

Члан 74. (члан 74 ЗН)

Наследнику се у његов део урачунава оно што је дуговао оставиоцу.

Уобичајени мањи поклони

Члан 75. (члан 75 ЗН)

Уобичајени мањи поклони никада се не урачунавају у наследни део.

Трошкови издржавања наследника

Члан 76. (члан 76 ЗН)

Оно што је утрошено на издржавање и обавезно школовање наследника не урачунава се у његов наследни део.

Суд одлучује о томе да ли ће се издаци које је оставилац учинио за даље школовање наследника урачунати у његов наследни део и коли-

ко, ценећи нарочито вредност заоставштине и трошкове школовања и оспособљавања за самосталан живот осталих наследника.

Ко може захтевати урачунавање

Члан 77. (члан 77 ЗН)

Захтевати да се у наследни део једног наследника урачунавају поклони и испоруке могу само његови санаследници.

Глава трећа

НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ЗАВЕШТАЊА (ТЕСТАМЕНТА, ПОСЛЕДЊЕ ВОЉЕ)

I. ЗАВЕШТАЊЕ

Појам

Члан 78. (члан 78 ЗН)

Завештање је једнострана, лична и увек опозива изјава воље за то способног лица којом оно распоређује своју имовину за случај смрти ИЛИ ДАЈЕ ДРУГЕ ИЗЈАВЕ У ВЕЗИ СВОЈЕ СМРТИ, у законом одређеном облику.

Завештајна (тестаментална) способност

Члан 79. (члан 79 ЗН)

Завештање може сачинити лице које је навршило петнаест година живота и способно је за расуђивање.

Губитак способности за расуђивање после сачињеног завештања

Члан 80. (члан 80 ЗН)

Губитак способности за расуђивање после сачињеног завештања не утиче на његову пуноважност.

Изузетно, кад се битно измене прилике које су у време сачињавања завештања биле завештаочева одлучујућа побуда, суд може, на захтев заинтересованог лица, ставити ван снаге поједине одредбе завештања или цело завештање, ако завешталац то није могао учинити због губитка способности за расуђивање.

Захтев се може поставити у року од три године од проглашења завештања.

Воља за сачињавање завештања

Члан 81. (члан 81 ЗН)

Завештаочева воља за сачињавање завештања мора бити озбиљна, стварна, слободна и УПУЋЕНА НА НЕШТО ШТО ЈЕ МОГУЋЕ ОСТВАРИТИ.

Намера за сачињавање завештања

Члан 82. (члан 82 ЗН)

Завештаочева намера за сачињавање завештања мора бити одређена и безусловна.

Облик завештања

Члан 83. (члан 83 ЗН)

Завештање мора бити сачињено у облику и под условима одређеним законом.

II. ОБЛИЦИ ЗАВЕШТАЊА

1. ВРСТЕ ОБЛИКА

а) Својеручно завештање

Члан 84. (члан 84 ЗН)

Завешталац који зна да чита и пише може завештање сачинити тако што ће га својом руком написати и потписати.

За пуноважност својеручног завештања није нужно да се у њему назначи датум када је сачињено, али је то пожељно.

Алтернатива: Став 2 претходног члана мења се тако да гласи:

ЗА ПУНОВАЖНОСТ СВОЈЕРУЧНОГ ЗАВЕШТАЊА НЕУЖНО ЈЕ ДА СЕ У ЊЕМУ НАЗНАЧИ ДАТУМ КАДА ЈЕ САЧИЊЕНО.

б) Писмено завештање пред сведоцима

Члан 85. (члан 85 ЗН)

Завешталац који зна да чита и пише може завештање сачинити тако што ће пред два сведока изјавити да је већ сачињено писмено прочитао, да је то његова последња воља и потом се на писмену својеручно потписати.

Сведоци се истовремено потписују на самом завештању, а пожељно је да се назначи њихово својство сведока.

в) Судско завештање

Сачињавање судског завештања

Члан 86. (члан 86 ЗН)

Судско завештање сачињава се по правилима која важе за састављање исправа ако овим закоником није друкчије одређено.

Судско завештање ако је завешталац у стању да га прочита

Члан 87. (члан 87 ЗН)

Завештање може по казивању завештаоца сачинити судија, пошто претходно утврди завештаочев идентитет.

Пошто завешталац такво завештање прочита и потпише, судија на самом завештању потврђује да га је завешталац у његовом присуству прочитао и потписао.

Судско завештање ако завешталац није у стању да га прочита

Члан 88. (члан 88 ЗН)

Кад завешталац није у стању да прочита завештање које му је сачинио судија, овај га завештаоцу чита у присуству два сведока, па онда завешталац у присуству истих сведока изјављује да је то његово завештање и потом завештање потписује или ставља на њега свој рукознак.

Сведоци се истовремено потписују на самом завештању.

Судија је дужан на самом завештању потврдити да су све ове радње учињене.

Ако је завештање сачињено у другом суду

Члан 89. (члан 89 ЗН)

Кад је завештање сачињено у суду на чијем подручју завешталац нема пребивалиште, суд је дужан о томе одмах извести суд на чијем подручју завешталац има пребивалиште.

Предавање завештања суду

Члан 90. (члан 90 ЗН)

Завешталац може својеручно завештање, писмено завештање пред сведоцима и судско завештање поверити на чување надлежном суду у отвореном или затвореном омоту.

Суд ће о пријему завештања сачинити записник и завештање ставити у засебан омот који ће се запечатити и чувати у суду.

1) Конзуларно завештање

Члан 91. (члан 91 ЗН)

Завештаоцу може у иностранству завештање сачинити конзуларни представник или дипломатски представник РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ који обавља конзуларне послове, по правилима која важе за састављање судског завештања.

g) Међународно завештање

Пуноважност међународног завештања

Члан 92. (члан 92 ЗН)

Међународно завештање је пуноважно без обзира на место где је сачињено и на то где се налазе добра завештаочева, без обзира на држављанство завештаоца, на његово пребивалиште или боравиште, ако је сачињено у облику међународног завештања, у складу са одредбама члана 93. до члана 101. овог законика.

Ништавост међународног завештања не утиче на његову пуноважност као завештања друге врсте.

Непуноважност заједничког завештања

Члан 93. (члан 93 ЗН)

Одредбе овог закона о међународном завештању не примењују се на облике завештања које су у истом писмену сачинила два или више лица.

Облик међународног завештања

Члан 94. (члан 94 ЗН)

Међународно завештање мора бити сачињено у писменом облику, али га завешталац не мора својеручно написати.

Међународно завештање може бити сачињено на било ком језику, руком или на неки други начин.

Надлежност за сачињавање међународног завештања

Члан 95. (члан 95 ЗН)

Овлашћена лица за поступање при сачињавању међународног завештања су лица одређена према одредбама чл. 87, 88, 91, 108. и 109. овог законика.

Изјава завештаоца

Члан 96. (члан 96 ЗН)

У присуству два сведока и лица овлашћеног за састављање међународног завештања, завешталац изјављује да је сачињено писмено његово завештање и да је упознат с његовом садржином.

Завешталац није дужан да са садржином међународног завештања упозна сведоке, нити овлашћено лице.

Потписивање међународног завештања

Члан 97. (члан 97 ЗН)

У присуству сведока и овлашћеног лица завешталац потписује завештање или, ако га је претходно потписао, признаје и потврђује потпис за свој.

Ако завешталац није у стању да се потпише, саопштава разлог овлашћеном лицу, које то БЕЛЕЖИ на завештању. Завешталац може затражити да га, у његово име, други потпише, а овлашћено лице ће то забележити на завештању.

Сведоци и овлашћено лице у присуству завештаоца стављају истовремено своје потписе на завештање.

Услови за пуноважност потписа

Члан 98. (члан 98 ЗН)

Потписи се морају ставити на крају завештања.

Кад се завештање састоји од више листова, завешталац мора да потпише сваки лист или, ако он није у стању да се потпише, завештање може потписати други у његово име, или овлашћено лице.

Сваки лист завештања мора бити обележен бројем.

Датум сачињавања међународног завештања

Члан 99. (члан 99 ЗН)

Датум сачињавања међународног завештања је датум под којим га је пописало овлашћено лице.

Овлашћено лице тај датум ставља на крају завештања.

Тумач при сачињавању међународног завештања

Члан 100. (члан 100 ЗН)

Кад је за сачињавање међународног завештања потребан тумач, одређује га овлашћено лице.

Тумач мора испунити услове предвиђене за сведоке међународног завештања.

Изјава о чувању међународног завештања

Члан 101. (члан 101 ЗН)

Ако не постоји обавезан пропис о чувању завештања, овлашћено лице пита завештаоца да ли жели дати изјаву о чувању завештања.

Место где завешталац има намеру да чува завештање забележава се у потврди коју издаје овлашћено лице.

Потврда о међународном завештању

Члан 102. (члан 102 ЗН)

Овлашћено лице приложиће међународном завештању потврду, на образцу прописаном одговарајућом међународном конвенцијом.

Члан 103. (члан 103 ЗН)

Потврда се саставља у два примерка, од којих један чува овлашћено лице, а други предаје завештаоцу.

Члан 104. (члан 104 ЗН)

Потврда овлашћеног лица узима се као довољан доказ формалне пуноважности писмена као међународног завештања, све докле се не докаже супротно.

Члан 105. (члан 105 ЗН)

Непостојање или неправилност потврде не утиче на формалну пуноважност међународног завештања сачињеног у складу са одредбама овог законика.

Опозив међународног завештања

Члан 106. (члан 106 ЗН)

Међународно завештање се може опозвати исто као и остали облици завештања, према овом законнику.

Тумачење и примена одредаба о међународном завештању

Члан 107. (члан 107 ЗН)

При тумачењу и примени одредаба овог законика о међународном завештању водиће се рачуна о његовом међународном обележју и потреби његовог једнообразног тумачења.

Алијернајива: После претходног члана додају се нова ознака и нови став који гласе:

ђ) Јавнобележничко завештање

Члан 108.

ЗАВЕШТАЛАЦ МОЖЕ ПРЕД ЈАВНИМ БЕЛЕЖНИКОМ, У СКЛАДУ СА ПОСЕБНИМ ЗАКОНОМ, САЧИНИТИ ЗАВЕШТАЊЕ У ОБЛИКУ ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКОГ ЗАПИСА.

ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКО ЗАВЕШТАЊЕ ЈЕ ОБЛИК РЕДОВНОГ И ЈАВНОГ ЗАВЕШТАЊА.

Најомена: Ако би се детаљно уредио овај облик завештања, то би довело до понављања текста Закона о јавном бележничству.

е) Бродско завештање

Члан 109. (члан 108 ЗН)

Завештаоцу може на домаћем броду завештање сачинити заповедник брода, по правилима која важе за састављање судског завештања.

Тако сачињено завештање престаје да важи по истеку тридесет дана од дана повратка завештаоца у Републику Србију, ОДНОСНО ИС-

КРЦАВАЊА НА КОПНО ДРЖАВЕ У КОЈОЈ ПОСТОЈИ ДИПЛОМАТСКО-КОНЗУЛАРНО ПРЕДСТАВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.

ж) Војно завештање

Члан 110. (члан 109 ЗН)

За време мобилизације или рата, завештање оном ко је на војној дужности може сачинити командир чете и други старешина његовог или вишег ранга, или неко други у присуству неког од тих старешина, као и сваки старешина одвојеног одреда, а по правилима која важе за сачињавање судског завештања.

Тако сачињено завештање престаје да важи по истеку шездесет дана од дана завршетка рата, а ако је завешталац раније или доцније демобилисан – по истеку тридесет дана од дана демобилисања.

з) Усмено завештање

Члан 111. (члан 110 ЗН)

Завешталац може последњу вољу усмено изрећи пред три истовремено присутна сведока ако због изузетних прилика не може сачинити писмено завештање.

Усмено завештање престаје да важи по истеку тридесет дана од дана престанка ИЗУЗЕТНИХ ПРИЛИКА ИЗ ПРЕТХОДНОГ СТАВА.

Дужност сведока усменог завештања

Члан 112. (члан 111 ЗН)

Сведоци пред којима је завешталац усмено изрекао своју последњу вољу дужни су да без одлагања саставе завештаочеву изјаву у ПИСМЕНОЈ ФОРМИ и да је што пре предају суду, или да је усмено понове пред судом износећи при том када је, где и у којим приликама завешталац изрекао своју последњу вољу.

Извршење те дужности није услов пуноважности усменог завештања.

2. ПРАВИЛА О ЗАВЕШТАЈНИМ СВЕДОЦИМА

Ко може бити сведок

Члан 113. (члан 112 ЗН)

Завештајни сведоци морају бити писмени, пунолетни и пословно потпуно способни, изузев код усменог завештања, када сведоци не морају бити писмени.

Сведоци међународног и писменог завештања пред сведоцима морају знати и језик на ком завешталац изјављује да је завештање његово, а сведоци усменог и судског завештања морају знати и језик на ком је завештање сачињено.

Ко не може бити сведок

Члан 114. (члан 113 ЗН)

Не могу бити завештајни сведоци нити могу сачинити завештање по завештаочевом казивању у својству судије, односно овлашћеног лица ако се завештање сачињава по правилима судског завештања: потомци завештаочеве, његови усвојеници и њихови потомци, његови преци и усвојиоци, његови сродници у побочној линији до четвртог степена сродства закључно, СУПРУЖНИЦИ свих тих лица и СУПРУЖНИК завештаочев.

То не важи за усмено завештање.

III. САДРЖИНА ЗАВЕШТАЊА

1. ПОСТАВЉАЊЕ НАСЛЕДНИКА

Члан 115. (члан 114 ЗН)

Завештањем се може поставити један или више наследника.

Наследник на основу завештања је онај коме је завешталац оставио целокупну имовину или део те имовине одређен према њеној целини.

Наследником се сматра и онај коме је завештањем остављена једна или више одређених ствари или права ако је завешталац хтео да тај буде наследник.

Одређеност наследника и других корисника

Члан 116. (члан 115 ЗН)

Наследници, испорукопримци и други којима су остављене какве користи морају бити одређени или одредиви.

Одредиви су ако завештање садржи податке на основу којих се може утврдити ко су они.

Замена наследника

Члан 117. (члан 116 ЗН)

Завештањем може бити одређен онај коме ће припасти наследство ако постављени наследник не може или неће да наследи (ОБИЧНА ЗАМЕНА НАСЛЕДНИКА).

Исто важи и за испоруку.

2. ОСТАВЉАЊЕ ИСПОРУКЕ

Члан 118. (члан 117 ЗН)

Завештањем може бити остављена једна или више испорука.

3. РАСПОЛАГАЊЕ У ДОЗВОЉЕНЕ СВРХЕ И ОСНИВАЊЕ ЗАДУЖБИНЕ

Члан 119. (члан 118 ЗН)

Завешталац може наредити да се каква ствар или право, део имовине или цела имовина употребе у дозвољене сврхе.

Завешталац може наредити оснивање задужбине и одредити средства за постизање њеног циља.

4. УСЛОВИ И РОКОВИ

Постављање услова и рокова

Члан 120. (члан 119 ЗН)

Завешталац може у појединим одредбама завештања поставити услове и рокове.

а) Услови

Кад се услов сматра непостојећим

Члан 121. (члан 120 ЗН)

Услови противни принудним прописима, јавном поретку, МОРАЛУ или добрим обичајима сматрају се непостојећим.

Непостојећим се сматрају и немогући, неразумљиви и противречни услови.

Непостојећим се сматра и услов остварен пре оставиочеве смрти ако из завештања не следи да услов треба поновити.

Кад се услов сматра оствареним или неоствареним

Члан 122. (члан 121 ЗН)

Сматра се да је услов остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, спречи онај на чији је терет одређен.

Сматра се да услов није остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, проузрокује онај у чију је корист одређен.

Ако на место условно постављеног наследника долази неко други

Члан 123. (члан 122 ЗН)

Кад на место условно постављеног наследника долази ко други, сматраће се да га услов не терети ако из завештања не следи што друго.

Поседна правила о одложном услову

Члан 124. (члан 123 ЗН)

Остварење одложног услова нема повратно дејство ако из завештања не следи што друго.

Негативан одложни услов сматра се позитивним раскидним условом.

б) Рокови

Члан 125. (члан 124 ЗН)

Рок који никада не може наступити или је непримерено дуг сматра се непостојећим.

Кад је очигледно да се завешталац преварио само у прерачунавању времена, дужину рока одредиће суд, према завештаочевој правој намери.

Истек одложног рока нема повратно дејство ако из завештања не следи што друго.

Алтернатива: Став 1 претходног члана мења се са два нова става која гласе:

РОК КОЈИ НИКАДА НЕ МОЖЕ НАСТУПИТИ СМАТРА СЕ НЕПОСТОЈЕЋИМ.

РОК КОЈИ ЈЕ НЕПРИМЕРЕНО ДУГ СМАТРАЋЕ СЕ НЕПОСТОЈЕЋИМ, ОСИМ АКО ГА НА ЗАХТЕВ ЗАИНТЕРЕСОВАНОГ ЛИЦА СУД НЕ СМАЊИ ИМАЈУЋИ У ВИДУ ПРАВУ НАМЕРУ ЗАВЕШТАОЦА

в) Ако је наследник постављен под одложним условом или роком

Члан 126. (члан 125 ЗН)

Ако је наследник постављен под одложним условом или роком, заоставштина припада на уживање оставиочевим законским наследницима ако из завештања не следи што друго.

Оставиочеви законски наследници тада за оставиочеве дугове, испоруке и налоге одговарају само стварима и правима из заоставштине.

Ако се одложни услов оствари или рок истекне

Члан 127. (члан 126 ЗН)

Кад се одложни услов оствари или рок истекне, постављени наследник заоставштину наслеђује у својину.

Могучност одрицања

Члан 128. (члан 127 ЗН)

Ако се одложни услов не оствари, заоставштину у својину наслеђују оставиочеви законски наследници ако из завештања не следи што друго.

Исто важи и кад постављени наследник не доживи остварење одложеног услова или истек рока.

АКО ЗАВЕШТАЈНИ НАСЛЕДНИК НЕ ДОЖИВИ ИСТЕК ОДЛОЖНОГ РОКА ЗАОСТАВШТИНУ НАСЛЕЂУЈУ ЊЕГОВИ НАСЛЕДНИЦИ, АКО ИЗ ЗАВЕШТАЊА НЕ ПРОИЗИЛАЗИ ШТО ДРУГО.

і) Ако је наследник постављен под раскидним условом или роком

Члан 129. (члан 128 ЗН)

Кад је наследник постављен под раскидним условом или роком, он има положај уживаоца заоставштине.

Наследник тада за оставиочеве дугове, испоруке и налоге одговара само стварима и правима из заоставштине.

Ако се раскидни услов оствари или рок истекне

Члан 130. (члан 129 ЗН)

Кад се раскидни услов оствари или рок истекне, заоставштину у својину наслеђују оставиочеви законски наследници ако из завештања не следи што друго.

Ако постављени наследник не доживи истек раскидног рока, заоставштину у својину наслеђују оставиоचेви законски наследници ако из завештања на следи што друго.

Последица остваривања раскидног услова или рока

Члан 131. (члан 130 ЗН)

Онај ко долази на место наследника постављеног под раскидним условом или роком не мора доживети остварење услова, односно истек рока.

Тада његов наследни део наслеђују његови наследници.

Ако се раскидни услов не оствари

Члан 132. (члан 131 ЗН)

Ако се раскидни услов не оствари, постављени наследник наслеђује заоставштину у својину.

Ако постављени наследник не доживи остварење раскидног услова, заоставштину у својину наслеђују његови наследници.

5. НАЛОЗИ

Могућности давања налога

Члан 133. (члан 132 ЗН)

Завешталац може наложити наследнику или испорукопримцу да нешто учини или се уздржи од нечег што би иначе био овлашћен да учини, али тако да између обавезног лица и корисника налога не настане облигациони однос.

Налози противни принудним прописима, јавном поретку, МОРАЛУ или добрим обичајима сматрају се непостојећим.

Непостојећим се сматрају и немогући, неразумљиви и противречни налози.

Испуњење налога

Члан 134. (члан 133 ЗН)

Кад завешталац пропусти да одреди рок за испуњење налога, извршилац завештања или лице које за то има правни интерес може захтевати да суд одреди примерени рок испуњења.

Ако обавезно лице не може или неће да наследи, налог терети оног ко уместо њега долази на наслеђе ако из завештања не следи што друго.

Неиспуњење налога

Члан 135. (члан 134 ЗН)

Неиспуњење налога кривицом обавезног лица има дејство остварења раскидног услова.

Право на тужбу за утврђење престанка права због неиспуњења налога има извршилац завештања и лице које за то има правни интерес.

6. ТУМАЧЕЊЕ ЗАВЕШТАЊА

Основна правила тумачења

Члан 136. (члан 135 ЗН)

Одредбе завештања треба тумачити према правој намери завештаоцевој И У СМИСЛУ СА КОЈИМ МОГУ ИМАТИ ПРАВНО ДЕЈСТВО.

Кад се права намера завештаоцева не може утврдити, завештање се тумачи у смислу који је повољнији за законске наследнике или оне којима је завештањем наложена каква обавеза.

а) Припадање наследства

Ако је постављен само један наследник

Члан 137. (члан 136 ЗН)

Кад завешталац постави једног наследника а не одреди његов наследни део, он наслеђује целокупну заоставштину.

Кад завешталац постави једног наследника и одреди његов наследни део (половина, трећина и слично), остатак наслеђују законски наследници.

**Ако је постављено више наследника
а нису одређени делови**

Члан 138. (члан 137 ЗН)

Кад завешталац постави више наследника а не одреди њихове наследне делове, они наслеђују на једнаке делове.

**Ако је постављено више наследника
са одређеним деловима**

Члан 139. (члан 138 ЗН)

Кад завешталац постави више наследника и одреди им наследне делове који не исцрпљују целокупну заоставштину, остатак наслеђују законски наследници.

**Ако су једни наследници постављени с деловима,
а други без делова**

Члан 140. (члан 139 ЗН)

Кад завешталац постави наследнике тако да једнима одреди наследне делове, а другима не одреди, они чији део није одређен остатак заоставштине наслеђују на једнаке делове.

У случају кад ништа не преостане наследницима чији део није одређен, делови наследника са одређеним делом сразмерно се смањују све докле наследници с неодређеним делом не добију део који је једнак делу наследника чији је одређени део најмањи.

Кад су делови наследника са одређеним деловима једнаки, а ништа не преостане наследницима чији делови нису одређени, делови наследника са одређеним деловима сразмерно се смањују све докле сви постављени наследници не добију једнаке делове.

δ) Прираштај

Члан 141. (члан 140 ЗН)

Кад завешталац постави више наследника, а не одреди њихове наследне делове, део наследника који не може или неће да наследи једнако прираста осталим постављеним наследницима.

Кад завешталац постави наследнике тако да једнима одреди наследне делове, а другима не одреди, део наследника који не може или неће да наследи једнако прираста само наследницима чији делови нису одређени.

Кад завешталац постави наследнике и свима одреди наследне делове, део наследника који не може или неће да наследи припада законским наследницима.

IV. ИСПОРУКА

1. ОПШТА ПРАВИЛА

Садржина испоруке

Члан 142. (члан 141 ЗН)

Завешталац може једну или више ствари или права оставити неком одређеном или одредивом лицу, или наложити наследнику да из онога што му је остављено да неку ствар или право неком лицу, или му исплати суму новца, или га ослободи каквог дуга, или га издржава или, уопште у његову корист нешто учини или се уздржи од каквог чињења, или да нешто трпи.

Таквим се завештањем по правилу не поставља наследник, већ се оно назива испоруком, лице коме је намењено испорукопримцем, а онај кога испорука терети назива се дужником испоруке.

Подиспурука

Члан 143. (члан 142 ЗН)

Испорука може бити наложена и испорукопримцу и тада се назива подиспуруком, а лице коме је остављена – подиспурукопримцем.

Намирење поверилаца пре испорукопримаца

Члан 144. (члан 143 ЗН)

Завештаочеве повериоци се намирују пре испорукопримаца.

Смањење испорука и налога

Члан 145. (члан 144 ЗН)

Наследник није дужан испунити испоруку или налог ако се тиме дира у његов нужни део.

Исто важи и за испорукопримца ако вредност подиспоруке или налога које треба да испуни премаша вредност њему остављене испоруке.

У тим случајевима све испоруке и налози смањују се у истој сразмери ако из завештања не следи што друго.

Ко су дужници испоруке

Члан 146. (члан 145 ЗН)

Испорукопримац може испоруку захтевати од оног коме је њено испуњење наложено.

Кад је испуњење наложено неколицини, свако одговара сразмерно делу заоставштине који добија, ако из завештања не следи што друго.

Кад завешталац пропусти да одреди ко је дужник испоруке, испуњење терети све законске и завештајне наследнике, сразмерно њиховим наследним деловима.

Право испорукопримца ако дужник испоруке не наследи

Члан 147. (члан 146 ЗН)

Испорукопримац може испоруку захтевати и ако дужник испоруке не може или неће да наследи.

Тада испорука терети оног ко уместо дужника испоруке долази на наслеђе, ако из завештања не следи што друго.

Одговорност испорукопримца за дугове завештаоца

Члан 148. (члан 147 ЗН)

Испорукопримац не одговара за дугове завештаоца.
Завешталац може наредити да испорукопримац одговара за све или неке његове дугове, у границама вредности испоруке.

Када испорука пада

Члан 149. (члан 148 ЗН)

Испорука пада ако испорукопримац умре пре завештаоца, или се одрекне испоруке, или је недостојан.

Тада предмет испоруке остаје оном ко је био дужан да је испуни ако из завештања не следи што друго.

Остали услови када испорука пада

Члан 150. (члан 149 ЗН)

Испорука пада и ако завешталац отуђи или потроши индивидуално одређени предмет испоруке или тај предмет иначе престане да постоји за живота завештаоцевог.

Испорука пада и ако после смрти завештаоца њено испуњење постане немогуће због догађаја за које дужник испоруке не одговара.

2. ПОСЕБНЕ ВРСТЕ ИСПОРУКЕ

Испорука остављена завештаоцевом повериоцу

Члан 151. (члан 150 ЗН)

Кад завешталац испоруку остави свом повериоцу, он има право да поред испоруке тражи и испуњење потраживања, ако из завештања не следи што друго.

Кад завешталац свом повериоцу остави ствар коју му је дуговао, он ствар може захтевати као испорукопримац или као оставиочев поверилац.

Испорука остављена завештаочевом дужнику

Члан 152. (члан 151 ЗН)

Испорука остављена завештаочевом дужнику има дејство отпуштања дуга, ако из завештања не следи што друго.

Испорука завештаоачевог потраживања

Члан 153. (члан 152 ЗН)

Кад је предмет испоруке завештаоачево потраживање, дужник испоруке је обавезан да га уступи испорукопримцу.

Испорука ствари одређених по роду

Члан 154. (члан 153 ЗН)

Кад су предмет испоруке ствари одређене по роду, а није одређена њихова количина, тада све те ствари које се затекну у заоставштини припадају испорукопримцу, ако из завештања не следи што друго.

Кад су предмет испоруке ствари одређене по роду, а нема их у заоставштини, дужник испоруке је обавезан да их прибави и преда испорукопримцу.

Испорука пада ако су предмет испоруке ствари одређене по роду, а нема их у заоставштини, нити је њихова количина одређена или одредива.

3. ЗАСТАРЕЛОСТ ИСПОРУКЕ

Члан 155. (члан 154 ЗН)

Право да се захтева испорука застарева за једну годину од дана када је испорукопримац сазнао за то право и био овлашћен да тражи испоруку, А НАЈКАСНИЈЕ У РОКУ ОД ТРИ ГОДИНЕ ОД ДАНА КАДА ЈЕ ИСПОРУКОПРИМАЦ ИМАО ПРАВО ДА ЗАХТЕВА ИСПУЊЕЊЕ ОБАВЕЗЕ КОЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ ИСПОРУКЕ.

V. НЕВАЖНОСТ ЗАВЕШТАЊА

1. НИШТАВОСТ ЗАВЕШТАЊА

Ништавост завештања због повреде принудних прописа, јавног поретка, морала или добрих обичаја

Члан 156. (члан 155 ЗН)

Завештање је ништаво ако је његова садржина противна принудним прописима, јавном поретку, МОРАЛУ или добрим обичајима.

Ништавост завештања због завештајне неспособности

Члан 157. (члан 156 ЗН)

Ништаво је завештање лица које није навршило петнаест година живота и лица које је због неспособности за расуђивање потпуно лишено пословне способности.

Ништавост фалсификованог завештања

Члан 158. (члан 157 ЗН)

Фалсификовано завештање је ништаво.

Ништавост завештања због повреде облика

Члан 159.

НИШТАВО ЈЕ ЗАВЕШТАЊЕ КОЈЕ ПОТПУНО ОДСТУПА ОД ОБЛИКА ОДРЕЂЕНИМ ЗАКОНИКОМ.

Делимична ништавост завештања

Члан 160. (члан 158 ЗН)

Ништавост неке одредбе завештања не повлачи ништавост и самог завештања ако оно може опстати без ништаве одредбе или ако та одредба није била одлучујућа побуда због које је завештање сачињено.

Сложена замена наследника (заветина)

Члан 161. (члан 159 ЗН)

Ништава је одредба завештања којом завешталац одређује наследника свом наследнику или испорукопримцу (ЗАВЕТИНА ОДНОСНО ФИДЕИКОМИСАРНА ЗАМЕНА НАСЛЕДНИКА).

ОДРЕЂИВАЊЕ НАСЛЕДНИКА НАСЛЕДНИКУ САМО У ЈЕДНОМ СТЕПЕНУ ТУМАЧИЋЕ СЕ У СМISЛУ ПОСТАВЉАЊА ИСПОРУКОПРИМЦА И НАСЛЕДНИКА.

Ништава је одредба завештања којом завешталац свом наследнику или испорукопримцу забрањује да отуђи ствар или право које му је оставио.

Ништава је одредба завештања којом се забрањује или ограничава деоба наследства.

НИШТАВА ЈЕ ОДРЕДБА ЗАВЕШТАЊА КОЈОМ ЗАВЕШТАЛАЦ ЧИНИ ИЗЈАВУ ВОЉЕ ЗА ЧИЈУ ЈЕ ПУНОВАЖНОСТ ПОТРЕБНО ИСПУНИТИ УСЛОВЕ ПРЕДВИЂЕНЕ ПОСЕБНИМ ЗАКОНОМ, АКО У ТРЕНУТКУ САЧИЊАВАЊА ЗАВЕШТАЊА ОСТАВИЛАЦ НИЈЕ ИСПУЊАВАО УСЛОВЕ ПРЕДВИЂЕНЕ ТИМ ЗАКОНОМ.

Ништавост појединих (специјалних) завештања

Члан 162. (члан 160 ЗН)

Ништаве су оне одредбе судског, конзуларног, међународног, бродског и војног завештања којима се нешто оставља судији, односно овлашћеном лицу, као и СУПРУЖНИЦИМА, прецима, потомцима и браћи и сестрама тих лица.

Ништаве су оне одредбе писменог завештања пред сведоцима, судског, конзуларног, међународног, бродског и војног завештања којима се нешто оставља завештајним сведоцима, као и СУПРУЖНИЦИМА, прецима, потомцима и браћи и сестрама сведока.

Ништаве су оне одредбе усменог завештања којима се нешто оставља завештајним сведоцима, њиховим СУПРУЖНИЦИМА, прецима, потомцима и сродницима у побочној линији до четвртог степена родства закључно, као и СУПРУЖНИЦИМА, свих тих лица.

Истицање ништавости

Члан 163. (члан 161 ЗН)

На ништавост суд пази по службеној дужности и на њу може УКАЗАТИ свако заинтересовано лице.

Неограничено истицање ништавости

Члан 164. (члан 162 ЗН)

Право на истицање ништавости не гаси се.

Тиме се не дира у правила о одржају, стицању од невласника и застарелости потраживања.

Последице ништавости завештања

Члан 165. (члан 163 ЗН)

Ништаво завештање сматра се завештањем које никада није ни било сачињено.

2. РУШЉИВОСТ ЗАВЕШТАЊА

Када је завештање рушљиво

Члан 166. (члан 164 ЗН)

Завештање је рушљиво ако га је сачинио онај ко није имао завештајну способност, ако је у време завештања било мана завештао-чеве воље и ако при сачињавању завештања нису поштовани облик и услови одређени законом.

Право на истицање рушљивости гаси се истеком законом одређеног рока.

Ко може захтевати поништај завештања због рушљивости

Члан 167. (члан 165 ЗН)

Поништај завештања због рушљивости може захтевати само лице које за то има правни интерес.

Рушљивост завештања због завештајне неспособности

Члан 168. (члан 166 ЗН)

Рушљиво је завештање лица које је у тренутку његовог сачињавања било неспособно за расуђивање.

Рушљивост завештања због мана завештаочеве воље

Члан 169. (члан 167 ЗН)

Рушљиво је завештање сачињено под утицајем принуде, претње и преваре или у заблуди о чињеницама које су завештаоца побудиле да сачини завештање.

Рушљивост одредаба завештања које су сачињене под утицајем принуде, претње и преваре или су сачињене у заблуди не повлачи рушљивост преосталог дела завештања ако оно може опстати без рушљиве одредбе или ако та одредба није била одлучујућа побуда због које је завештање сачињено.

Рушљивост завештања због повреде облика

Члан 170. (члан 168 ЗН)

Рушљиво је завештање које није сачињено у облику и под условима одређеним законом.

Рок за поништај завештања због завештајне неспособности и мана воље

Члан 171. (члан 169 ЗН)

Поништај завештања рушљивог због завештајне неспособности и мана завештаочеве воље може се захтевати у року од једне године од дана сазнања за постојање узрока рушљивости, а најкасније у року од десет година од дана проглашења завештања.

Рок од једне године не може почети да тече пре проглашења завештања.

Поништај завештања према несавесном лицу може се захтевати у року од двадесет година од дана проглашења завештања.

Рок за поништај завештања због повреде облика

Члан 172. (члан 170 ЗН)

Поништај завештања рушљивог због повреде облика и непоштовања услова одређених законом може се захтевати у року од једне године од дана сазнања за завештање, а најкасније у року од десет година од дана проглашења завештања.

Рок од једне године не може почети да тече пре проглашења завештања.

VI. ДОКАЗИВАЊЕ УНИШТЕНОГ, ИЗГУБЉЕНОГ ИЛИ СКРИВЕНОГ ЗАВЕШТАЊА

Члан 173. (члан 171 ЗН)

Завештање које је уништено, изгубљено или скривено после смрти завештаоачеве, или пре његове смрти али без његовог знања и воље, производи дејство пуноважног завештања ако заинтересовано лице докаже да је завештање постојало, да је уништено, изгубљено или скривено, да је било сачињено у облику прописаном законом и ако докаже садржину завештања.

VII. ИЗВРШИОЦИ ЗАВЕШТАЊА

Одређивање извршиоца завештања

Члан 174. (члан 172 ЗН)

У завештању може бити одређен један или више извршилаца завештања.

Извршилац завештања може бити свако ко је пословно потпуно способан.

Извршилац завештања не мора се примити те дужности.

Кад завештањем није одређен извршилац или је одређен а не прими се дужности, извршиоца може поставити суд, ако нађе да је то неопходно, а нарочито ако је завешталац одредио налоге, услове или рокове.

Дужности извршиоца завештања

Члан 175. (члан 173 ЗН)

Кад завешталац није што друго одредио, дужност је извршиоца завештања нарочито да се стара о чувању заоставштине, да њоме управља, да се стара о исплати дугова и испорука и уопште да се стара да завештање буде извршено онако како је завешталац хтео.

Ако има више извршилаца, они заједно врше поверене им дужности, ако из завештања не следи што друго.

Полагање рачуна и награда извршиоцу

Члан 176. (члан 174 ЗН)

Извршилац завештања дужан је положити суду рачун о свом раду.

Извршилац завештања има право на накнаду трошкова и награду за свој труд које му се исплаћују на терет заоставштине, према одлуци суда.

Опозив извршиоца завештања

Члан 177. (члан 175 ЗН)

Суд може, на предлог или по службеној дужности, опозвати извршиоца завештања, ако његов рад није у складу с вољом завештаоцем или са законом.

VIII. ОПОЗИВАЊЕ ЗАВЕШТАЊА

Појам опозива

Члан 178. (члан 176 ЗН)

Завешталац увек може у целини или делимично опозвати завештање.

Завештање се опозива изјавом датом у било ком облику у коме се може и сачинити.

Завешталац може писмено завештање опозвати и уништењем писмена.

Однос ранијег и доцнијег завештања

Члан 179. (члан 177 ЗН)

Кад се доцнијим завештањем изричито не опозове раније, одредбе ранијег завештања остају на снази, ако нису супротне одредбама доцнијег.

Ако завешталац уништи доцније завештање, на снази је раније завештање, ако из околности не произлази што друго.

Располагање индивидуално одређеном ствари или правом

Члан 180. (члан 178 ЗН)

Завештаочево располагање индивидуално одређеном ствари или правом има дејство опозива завештања те ствари или права.

Глава четврта

УГОВОРИ У НАСЛЕДНОМ ПРАВУ

I. УГОВОР О НАСЛЕЂИВАЊУ И УГОВОР О БУДУЋЕМ НАСЛЕДСТВУ ИЛИ ИСПОРУЦИ

Ништавост уговора о наслеђивању

Члан 181. (члан 179 ЗН)

Ништав је уговор којим неко своју имовину или њен део оставља у наслеђе свом САУГОВОРНИКУ или неком трећем.

Алијернајива: Уместо претходног члана додаје се 6 нових чланова који гласе:

Уговор о наслеђивању

Члан 181.

УГОВОР КОЈИМ ЈЕДНО ЛИЦЕ ОСТАВЉА СВОЈУ ЗАОСТАВШТИНУ ИЛИ ЊЕН ДЕО У НАСЛЕЂЕ СВОМ САУГОВОРНИКУ, МОЖЕ СЕ ЗАКЉУЧИТИ САМО ИЗМЕЂУ СУПРУЖНИКА.

УГОВОР О НАСЛЕЂИВАЊУ СЕ МОЖЕ ЗАКЉУЧИТИ У КОРИСТ ДЕЦЕ ЈЕДНОГ ИЛИ ДРУГОГ СУПРУЖНИКА, ЊИХОВЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ДЕЦЕ, ЊИХОВИХ УСВОЈЕНИКА ИЛИ ДРУГИХ ПОТОМАКА.

Услови пуноважности уговора

Члан 182.

УГОВОР ЈЕ ПУНОВАЖАН САМО АКО СУ СЕ СА ЊЕГОВИМ ЗАКЉУЧЕЊЕМ САГЛАСИЛИ СВИ ПОТОМЦИ САУГОВОРНИКА КОЈИ ЋЕ ПО ЗАКОНУ БИТИ ПОЗВАНИ ДА ИХ НАСЛЕДЕ.

АКО НЕКИ ПОТОМАК НИЈЕ ДАО САГЛАСНОСТ ЗА ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ, МОЖЕ ЈЕ ДАТИ НАКНАДНО.

УГОВОР ЈЕ ПУНОВАЖАН И АКО ПОТОМАК КОЈИ НИЈЕ ДАО САГЛАСНОСТ УМРЕ ПРЕ СУПРУЖНИКА КАО САУГОВОРНИКА ИЛИ СЕ ОДРЕКНЕ НАСЛЕЂА ИЛИ ЈЕ НЕДОСТОЈАН А НЕ ОСТАВИ ПОТОМСТВО.

Алијернајива : Претходни члан се мења тако да гласи:

УГОВОР ЈЕ ПУНОВАЖАН И АКО СЕ СА ЊЕГОВИМ ЗАКЉУЧЕЊЕМ НИЈЕ САГЛАСИО НЕКИ ОД ПОТОМАКА САУГОВОРНИКА КОЈИ БИ ПО ЗАКОНУ БИО ПОЗВАН ДА ИХ НАСЛЕДИ.

Облик

Члан 183.

УГОВОР МОРА БИТИ САЧИЊЕН У ПИСМЕНОЈ ФОРМИ И ОВЕРЕН ОД СУДИЈЕ КОЈИ ЈЕ ДУЖАН ДА ПРЕ ОВЕРЕ ПРОЧИТА СТРАНКАМА УГОВОР И НАРОЧИТО ИХ УПОЗОРИ ДА ИМОВИНА КОЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ УГОВОРА НЕ УЛАЗИ У ЊИХОВУ ЗАОСТАВШТИНУ И ДА СЕ ЊОМЕ НЕ МОГУ НАМИРИТИ НУЖНИ НАСЛЕДНИЦИ.

У СУПРОТНОМ, УГОВОР ЈЕ НИШТАВ.

СУДИЈА НА САМОМ УГОВОРУ ПОТВРЂУЈЕ ДА СУ ТЕ РАДЊЕ УЧИЊЕНЕ.

УГОВОР МОЖЕ САЧИНИТИ И ЈАВНИ БЕЛЕЖНИК У ОБЛИКУ ЈАВНО-БЕЛЕЖНИЧКОГ ЗАПИСА, УЗ УПОЗОРЕЊЕ И ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕДВИЂЕНЕ У ОВОМ ЧЛАНУ.

Предмет уговора

Члан 184.

УГОВОР МОЖЕ ОБУХВАТИТИ ЗАОСТАВШТИНУ УГОВОРНИКА ИЛИ ЊЕН ДЕО.

Ништавост уговора о будућем наследству или испоруци

Члан 185.

НИШТАВ ЈЕ УГОВОР КОЈИМ НЕКО ОТУЂУЈЕ НАСЛЕДСТВО КОМЕ СЕ НАДА, КАО И СВАКИ УГОВОР О НАСЛЕДСТВУ НЕКОГ ТРЕЋЕГ КО ЈЕ ЖИВ.

НИШТАВ ЈЕ УГОВОР О ИСПОРУЦИ ИЛИ ДРУГОЈ КОРИСТИ КОЈИМА СЕ ЈЕДАН УГОВОРНИК НАДА ИЗ НАСЛЕДСТВА КОЈЕ НИЈЕ ОТВОРЕНО.

Ништавост уговора о садржини завештања

Члан 186.

НИШТАВ ЈЕ УГОВОР КОЈИМ СЕ ЗАВЕШТАЛАЦ ОБАВЕЗУЈЕ ДА УНЕСЕ ИЛИ НЕ УНЕСЕ КАКВУ ОДРЕДБУ У ЗАВЕШТАЊЕ ИЛИ ДА КАКВУ ОДРЕДБУ ИЗ СВОГ ЗАВЕШТАЊА ОПОЗОВЕ ИЛИ НЕ ОПОЗОВЕ.

II. УГОВОР О УСТУПАЊУ И РАСПОДЕЛИ ИМОВИНЕ ЗА ЖИВОТА

Уговорно уступање и располагање

Члан 187. (члан 182 ЗН)

Предак може уговором својим потомцима уступити и разделити имовину.

Услови пуноважности уговора

Члан 188. (члан 183 ЗН)

Уговор је пуноважан само ако су се са уступањем и расподелом сагласили сви уступичеви потомци који ће по закону бити позвани да га наследе.

Ако неки потомак није дао сагласност за уступање и расподелу имовине, може је дати накнадно.

Уговор је пуноважан и ако потомак који није дао сагласност умре пре уступивоца или се одрекне наслеђа или је недостојан, а не остави потомство.

Облик

Члан 189. (члан 184 ЗН)

Уговор мора бити сачињен у писменом облику и оверен од судије који је дужан да пре овере прочита странкама уговор и нарочито их упозори да уступљена имовина не улази у уступичеву заоставштину и да се њоме не могу намирити нужни наследници.

У супротном, уговор је ништав.

Судија на самом уговору потврђује да су те радње учињене.

УГОВОР О УСТУПАЊУ И РАСПОДЕЛИ ИМОВИНЕ ЗА ЖИВОТА МОЖЕ САЧИНИТИ И ЈАВНИ БЕЛЕЖНИК У ОБЛИКУ ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКОГ ЗАПИСА, УЗ УПОЗОРЕЊЕ И ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕДВИЂЕНЕ У ОВОМ ЧЛАНУ.

Предмет уговора

Члан 190. (члан 185 ЗН)

Уговор може обухватити само уступиочево имовину која постоји у часу уступања и расподеле, у целини или делимично.

Ништава је одредба уговора која предвиђа расподелу добара која ће се затећи у уступиочевој заоставштини.

Уступљена имовина не улази у заоставштину

Члан 191. (члан 186 ЗН)

Кад предак умре, његову заоставштину чине добра која нису обухваћена уговором о уступању и расподели, као и добра која је накнадно стекао.

Кад се уступљени делови сматрају као поклон

Члан 192. (члан 187 ЗН)

Кад се са уступањем и расподелом није сагласио неки од потомака који је постао наследник, делови имовине који су уступљени осталим наследницима сматрају се као поклон.

Задржавање разних права

Члан 193. (члан 188 ЗН)

При уступању и расподели, уступилац може за себе или свог супружника, или за обоје, или за ког другог задржати право плодоуживања на свим или неким уступљеним добрима, може уговорити доживотну ренту у стварима или новцу, доживотно издржавање или какву другу КОРИСТ.

Кад су уживање или доживотна рента уговорени за уступиоца и његовог СУПРУЖНИКА заједно, па једно од њих умре, уживање или рента припадају у целини другоме до његове смрти, ако што друго није уговорено или ако што друго не произлази из околности.

Право уступиоцевог суйружника

Члан 194. (члан 189 ЗН)

Уступилац може уговором обухватити и свог СУПРУЖНИКА ако се СУПРУЖНИК сагласи, и тада он има исти положај као и уступиочеви потомци.

Кад СУПРУЖНИК није обухваћен уступањем и расподелом, његово право на нужни део остаје недирнуто, А УГОВОР ИЗМЕЂУ ПОТОМАКА ОСТАЈЕ НА СНАЗИ.

Дугови уступиочеви и побијање уступања

Члан 195. (члан 190 ЗН)

Потомци између којих је уступилац поделио своју имовину не одговарају за његове дугове, ако што друго није уговорено.

Уступиочеви повериоци могу уговор побијати под условима за побијање бесплатних располагања.

Обавеза јемства

Члан 196. (члан 191 ЗН)

Обавеза јемства која после деобе настаје међу санаследницима, настаје и међу потомцима и после уступања и расподеле.

Опозив

Члан 197. (члан 192 ЗН)

Уступилац може захтевати да му потомак врати све што је примио, ако је потомак показао грубу неблагодарност према њему.

Исто право има уступилац и ако потомак њему или коме другоме не даје издржавање одређено уговором о уступању и расподели, или не намири уступиочеве дугове.

У другим случајевима неизвршења терета одређених уговором о уступању и расподели, суд, водећи рачуна о важности терета за уступилоца и другим околностима, одлучује да ли уступилац има право на враћање датих добара, или право да тражи принудно извршење терета.

Право потомка после опозива

Члан 198. (члан 193 ЗН)

Потомак који је вратио примљено може после смрти уступиочеве захтевати нужни део.

При утврђивању његовог нужног дела делови имовине које је оставилац уступио осталим потомцима и СУПРУЖНИКУ сматраће се као поклон.

III. УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

Појам уговора

Члан 199. (члан 194 ЗН)

Уговором о доживотном издржавању обавезује се прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани.

Прималац издржавања уговором може обухватити само ствари или права постојећа у тренутку закључења уговора.

Ако што друго није уговорено, обавеза издржавања нарочито обухвата обезбеђивање становања, хране, одеће и обуће, одговарајућу негу у болести и старости, трошкове лечења и давања за свакодневне уобичајене потребе.

Алтернатива: Ако се прихвати уговор о наслеђивању између супружника претходном члану додаје се став:

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ МЕЂУСОБНО НЕ МОГУ ЗАКЉУЧИТИ СУПРУЖНИЦИ.

Форма

Члан 200. (члан 195 ЗН)

Уговор о доживотном издржавању мора бити закључен у писменом облику и оверен од судије који је дужан да пре овере прочита странкама уговор и примаоца издржавања нарочито упозори на то да имовина која је предмет уговора не улази у његову заоставштину и да се њоме не могу намирити нужни наследници.

У супротном, уговор је ништав.

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ МОЖЕ САЧИНИТИ И ЈАВНИ БЕЛЕЖНИК У ОБЛИКУ ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКОГ ЗАПИСА, УЗ УПОЗОРЕЊЕ И ПОСЛЕДИЦЕ ПРЕДВИЂЕНЕ У ОВОМ ЧЛАНУ.

Посебан случај ништавости уговора

Члан 201. (члан 196 ЗН)

Ништав је уговор у коме је давалац издржавања физичко или правно лице које се у оквиру свог занимања, односно делатности стара о примаоцу издржавања (медицинско особље, болнице, различите агенције и слично), ако претходно за уговор није добијена сагласност надлежног органа старатељства.

Доживотно издржавање више лица

Члан 202. (члан 197 ЗН)

Кад је доживотно издржавање уговорено за двоје или више лица, свако од њих има засебно право на одређена давања и чињења.

Доживотно издржавање у корист трећег лица

Члан 203. (члан 198 ЗН)

Кад је доживотно издржавање уговорено у корист трећег лица, давалац издржавања стиче својину на предметима уговора у тренутку смрти његовог САУГОВОРНИКА, ако уговором није одређено да својина прелази у тренутку смрти трећег лица.

Обавеза издржавања траје до смрти трећег лица.

Обезбеђивање права из уговора

Члан 204. (члан 199 ЗН)

Давалац издржавања може своје право из уговора обезбедити уписом у јавној књизи.

Исто право после смрти САУГОВОРНИКА даваоца издржавања има и треће лице у чију је корист издржавање уговорено.

Непреносивост права

Члан 205. (члан 200 ЗН)

Потраживања примаоца издржавања не могу се пренети на другога.

Раскид уговора због поремећених односа

Члан 206. (члан 201 ЗН)

Ако се међусобни односи уговорника из било ког узрока толико поремете да постану неподношљиви, свако од њих може захтевати да суд раскине уговор.

Кад суд изрекне раскид, прималац издржавања је дужан дати накнаду за примљена давања и услуге.

Ако је до раскида дошло због кривице једне стране, друга страна има право на правичну накнаду.

Кад је доживотно издржавање уговорено у корист трећег лица, раскид уговора после смрти САУГОВОРНИКА даваоца издржавања може захтевати и лице у чију је корист издржавање уговорено.

Раскид уговора због промењених околности

Члан 207. (члан 202 ЗН)

Ако се после закључења уговора околности толико промене да његово испуњење постане знатно отежано, суд може, на захтев једне или друге уговорнице, њихове односе изнова уредити или УГОВОР раскинути.

Суд може, УЗ САГЛАСНОСТ САУГОВОРНИКА, право примаоца издржавања преиначити у доживотну ренту.

Кад је доживотно издржавање уговорено у корист трећег лица, раскид уговора после смрти САУГОВОРНИКА даваоца издржавања може захтевати и лице у чију је корист издржавање уговорено.

Право законских наследника примаоца издржавања

Члан 208. (члан 203 ЗН)

На захтев законских наследника примаоца издржавања, суд може поништити уговор о доживотном издржавању, ако због болести или старости примаоца издржавања уговор није представљао никакву неизвесност за даваоца издржавања.

Законски наследници могу поништај уговора захтевати у року од једне године од дана сазнања за уговор, а најкасније у року од три године од дана смрти примаоачеве.

Рок од једне године не може почети да тече пре смрти примаоачеве.

Смрт даваоца издржавања

Члан 209. (члан 204 ЗН)

После смрти даваоца издржавања његове обавезе прелазе на његовог СУПРУЖНИКА и потомке који су позвани на наслеђе, ако пристану.

Ако СУПРУЖНИК И ПОТОМЦИ не пристану на продужење уговора о доживотном издржавању, уговор се раскида, а они не могу захтевати накнаду за раније дато издржавање.

Положај супружника и потомака даваоца издржавања

Члан 210. (члан 205 ЗН)

Ако СУПРУЖНИК и потомци даваоца издржавања нису у стању да преузму уговорне обавезе, могу захтевати накнаду од примаоца издржавања.

Суд ће ту накнаду одредити по слободној оцени, ИМАЈУЋИ У ВИДУ СВЕ ОКОЛНОСТИ И ПОСЕБНО ценећи имовно стање примаоца издржавања и оних који су били овлашћени на продужење уговора.

Глава пета

ПРЕЛАЗАК ЗАОСТАВШТИНЕ НА НАСЛЕДНИКЕ

I. ОТВАРАЊЕ НАСЛЕЂА

Смрт и проглашење лица за умрло

Члан 211. (члан 206 ЗН)

Смрћу ФИЗИЧКОГ ЛИЦА отвара се његово наслеђе.
Исто дејство има и проглашење лица за умрло.

Када се отвара наслеђе лица проглашеног за умрло и почетак тока рокова

Члан 212. (члан 207 ЗН)

Даном отварања наслеђа лица које је проглашено за умрло сматра се дан који је у решењу о проглашењу лица за умрло означен као дан смрти, а ако то у решењу није означено, даном отварања наслеђа сматра се први дан по истеку законом одређених рокова.

Рокови који по овом закону почињу да теку од дана отварања наслеђа теку од дана правноснажности решења о проглашењу лица за умрло.

Поступак са заоставштином ако су наследници непознати

Члан 213. (члан 208 ЗН)

Кад није познато има ли наследника, суд ће огласом позвати лица која полажу право на наслеђе да се пријаве суду у року од једне године од дана објављивања огласа.

Оглас ће се истаћи на огласној табли суда, објавити у “Службеном гласнику Републике Србије”, а, по потреби, и на други начин.

Ако има наговештаја да је пребивалиште или боравиште наследника у иностранству, оглас ће се објавити и у одговарајућем иностраном средству јавног обавештавања.

Стицање права Републике Србије

Члан 214. (члан 209 ЗН)

Кад се по истеку рока од једне године од дана најкасније објављеног огласа не пријави ниједан наследник, суд ће донети решење којим заоставштину предаје на уживање Републици Србији.

Република Србија стиче својину на предатим стварима у року од три године за покретне, а десет година за непокретне ствари, почев од отварања наслеђа.

Старалац заоставштине

Члан 215. (члан 210 ЗН)

Ако није познато има ли наследника, или је њихово пребивалиште или боравиште непознато, као и у другим случајевима кад је то потребно, суд ће поставити привременог стараоца заоставштине.

Суд може привременог стараоца заоставштине поставити и на захтев оставиочевих поверилаца, испорукопримаца или корисника налога.

О постављању привременог стараоца суд ће обавестити орган старатељства, који може поставити другог стараоца.

Овлашћења привременог стараоца

Члан 216. (члан 211 ЗН)

Привремени старалац заоставштине је овлашћен да у име наследника тужи и буде тужен, да наплаћује потраживања, исплаћује дугове и испоруке и уопште да заступа наследнике.

II. СТИЦАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

1. ПРЕЛАЗАК ЗАОСТАВШТИНЕ НА НАСЛЕДНИКЕ

Моменат преласка заоставштине

Члан 217. (члан 212 ЗН)

Заоставштина прелази по сили закона на оставиочеве наследнике у тренутку његове смрти.

Истовремено наследници стичу и право на одрицање од наслеђа.

а) Одрицање од наслеђа

Члан 218. (члан 213 ЗН)

Наследник се може одрећи наслеђа изјавом пред судом до окончања првостепеног поступка за расправљање заоставштине.

Наследник се може одрећи наслеђа само у своје име.

Сматра се да наследник који се одрекао наслеђа никада није ни био наследник.

Природа изјаве о одрицању и њен поништај

Члан 219. (члан 214 ЗН)

Ако је изјава о одрицању од наслеђа дата под условом или роком, сматраће се изјавом која не производи правно дејство.

Одрицање од наслеђа не може бити делимично.

Изјава о одрицању од наслеђа неопозива је.

Наследник који се одрекао наслеђа може захтевати поништај изјаве о одрицању ако је она последица принуде, претње, преваре или заблуде.

Наслеђивање права на одрицање од наслеђа

Члан 220. (члан 215 ЗН)

Кад наследник умре пре окончања првостепеног поступка за расправљање заоставштине а не одрекне се наслеђа, право одрицања прелази на његове наследнике.

Одрицање у корист одређеног наследника

Члан 221. (члан 216 ЗН)

Одрицање у корист одређеног наследника сматра се изјавом о пријему наслеђа уз истовремено уступање наследног дела.

По пријему уступљеног дела на односе између уступиоца и пријемника примењују се правила о поклону.

Ко се не може одрећи наслеђа

Члан 222. (члан 217 ЗН)

Наслеђа се не може одрећи наследник који се ИЗРЕЧНО или прећутно примио наслеђа.

Одрицање од наслеђа које није отворено

Члан 223. (члан 218 ЗН)

Одрицање од наслеђа које није отворено ништаво је.

δ) Пријем наслеђа

Прећутни пријем наслеђа

Члан 224. (члан 219 ЗН)

Ако се до окончања првостепеног поступка за расправљање заоставштине наследник не одрекне наслеђа, сматраће се да се наслеђа примио.

Сматраће се да се примио наслеђа и наследник који је располагао целом заоставштином или њеним делом.

Мере које један наследник предузме само ради очувања заоставштине и мере текућег управљања не сматрају се пријемом наслеђа.

Ако је дата изјава о пријему наслеђа

Члан 225. (члан 220 ЗН)

Ако је изјава о пријему наслеђа дата под условом или роком, сматраће се да услов или рок не постоје.

Пријем наслеђа не може бити делимичан.

Изјава о пријему наслеђа неопозива је.

Наследник који се примио наслеђа може захтевати поништај изјаве о пријему ако је она последица принуде, претње, преваре или заблуде.

2. НЕЗАСТАРИВОСТ ПРАВА НА ЗАХТЕВАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

Члан 226. (члан 221 ЗН)

Право наследника да захтева заоставштину не застарева.

Тиме се не дира у правила о одржају, стицању од невластника и застарелости потраживања.

III. ОДГОВОРНОСТ НАСЛЕДНИКА ЗА ДУГОВЕ ОСТАВИОЧЕВЕ И ЗАШТИТА НАСЛЕДНИКА, ИСПОРУКОПРИМАЦА И ПОВЕРИЛАЦА

Обим наследникове одговорности за дугове

Члан 227. (члан 222 ЗН)

Наследник одговара за оставиочеве дугове до висине вредности наслеђене имовине.

ПРИЈЕМНИК У ЧИЈУ СЕ КОРИСТ НАСЛЕДНИК ОДРЕКАО НАСЛЕЂА ОДГОВАРА ЗА ДУГОВЕ ОСТАВИОЦА, У СМИСЛУ ПРЕТХОДНОГ СТАВА, ОСИМ АКО НИЈЕ ДРУГАЧИЈЕ УГОВОРЕНО.

Одрицање од наслеђа и одговорност за дугове

Члан 228. (члан 223 ЗН)

Наследник који се одрекао наслеђа не одговара за оставиочеве дугове.

Одговорност санаследника

Члан 229. (члан 224 ЗН)

Санаследници солидарно одговарају за оставиочеве дугове, сваки до висине вредности свог наследног дела, без обзира на то да ли је извршена деоба наследства.

Дугови се међу санаследницима деле сразмерно њиховим наследним деловима ако из завештања не следи што друго.

Одвајање заоставштине

Члан 230. (члан 225 ЗН)

Повериоци оставиочеви могу у року од три месеца од дана отварања наслеђа захтевати да се заоставштина одвоји од имовине наследника.

У том случају наследник не може располагати стварима и правима из заоставштине све докле се не наплате повериоци који су одвајање захтевали, а ако је тим стварима и правима до одвајања располагао, та располагања остају пуноважна.

Намирење из одвојене заоставштине

Члан 231. (члан 226 ЗН)

Повериоци наследникови не могу се намирити из одвојене заоставштине све докле се не намире оставиочеви повериоци који су захтевали одвајање.

Наплата потраживања

Члан 232. (члан 227 ЗН)

Повериоци оставиоचेви који су захтевали одвајање могу своја потраживања наплатити само из заоставштине.

Одвојеној заоставштини суд може поставити стараоца.

Мере заштите домаћих наследника, испорукопримаца и поверилаца

Члан 233.

КАД ЈЕ ЗА РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ НАДЛЕЖАН ИНОСТРАНИ ОРГАН, СУД НА ЧИЈЕМ ЈЕ ПОДРУЧЈУ ОСТАВИЛАЦ УМРО ИЗДАЋЕ ОГЛАС КОЈИМ ЋЕ ПОЗВАТИ ЛИЦА КОЈА У ЗЕМЉИ ИМАЈУ ЗАХТЕВЕ КАО НАСЛЕДНИЦИ, ИСПОРУКОПРИМЦИ ИЛИ ПОВЕРИОЦИ ДА У РОКУ ОД ТРИДЕСЕТ ДАНА ОД ДАНА ОБЈАВЉИВАЊА ОГЛАСА У РЕПУБЛИЧКОМ СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ, ПРИЈАВЕ СВОЈЕ ЗАХТЕВЕ, ЈЕР ЋЕ У ПРОТИВНОМ ПОКРЕТНА ИМОВИНА ИЗ САСТАВА ЗАОСТАВШТИНЕ БИТИ ПРЕДАТА ИНОСТРАНОМ ОРГАНУ, ОДНОСНО ЛИЦУ КОЈЕ ТАЈ ОРГАН ОВЛАСТИ.

ОГЛАС ЋЕ БИТИ ОБЈАВЉЕН У РЕПУБЛИЧКОМ СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ, НА ОГЛАСНОЈ ТАБЛИ СУДА И ПО ПОТРЕБИ НА ДРУГИ ПОГОДАН НАЧИН, А ЈЕДАН ПРИМЕРАК ОГЛАСА ДОСТАВИЋЕ СЕ НАЈБЛИЖЕМ ДИПЛОМАТСКО-КОНЗУЛАРНОМ ПРЕДСТАВНИШТВУ ДРЖАВЕ ЧИЈИ ЈЕ ОРГАН НАДЛЕЖАН ЗА РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ.

АКО ЈЕ ЗАОСТАВШТИНА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ ОГЛАС СЕ НЕЋЕ ОБЈАВЉИВАТИ, АЛИ СЕ У ТОМ СЛУЧАЈУ ЗАОСТАВШТИНА НЕ СМЕ ПРЕДАТИ ПРЕ ПРОТЕКА РОКА ОД ТРИ МЕСЕЦА ОД СМРТИ СТРАНОГ ДРЖАВЉАНИНА.

Задржавање заоставштине

Члан 234.

АКО НАСЛЕДНИК ИЛИ ИСПОРУКОПРИМАЦ ПРИЈАВИ СВОЈ ЗАХТЕВ, СУД ЋЕ ЗАДРЖАТИ ЗАОСТАВШТИНУ ОДНОСНО ЊЕН ДЕО ПОТРЕБАН ЗА

ПОКРИЋЕ ПРИЈАВЉЕНОГ ЗАХТЕВА СВЕ ДОК ОРГАН СТРАНЕ ДРЖАВЕ НЕ ДОНЕСЕ ПРАВНОСНАЖНУ ОДЛУКУ О ТОМ ЗАХТЕВУ.

СУД ЋЕ У ПОГЛЕДУ ПРИЈАВЉЕНОГ ЗАХТЕВА ИЗВРШИТИ ОВУ ОДЛУКУ ИЗ ЗАДРЖАНЕ ЗАОСТАВШТИНЕ ОДНОСНО ЊЕНОГ ДЕЛА, А ОСТАТАК ЋЕ ПРЕДАТИ ОРГАНУ СТРАНЕ ДРЖАВЕ.

IV. ДЕОБА НАСЛЕДСТВА

Право на деобу

Члан 235. (члан 228 ЗН)

Деобу наследства може захтевати сваки наследник у свако доба, осим у невреме.

То право не може застарети.

Уговор којим се наследник одриче права да захтева деобу ништав је.

Наследничка заједница

Члан 236. (члан 229 ЗН)

До деобе наследници заједнички управљају и располажу наследством.

Кад нема извршиоца завештања а наследници се не сложе о управљању наследством, суд ће, на захтев неког од њих, поставити управитеља који ће за све њих управљати наследством, или ће сваком наследнику одредити део наследства којим ће он управљати.

За управитеља суд може поставити и неког од наследника.

Овлашћења управитеља

Члан 237. (члан 230 ЗН)

Управитељ може са одобрењем суда располагати стварима и правима из заоставштине, ако је то потребно ради исплате трошкова или отклањања какве штете.

Уступање наследног дела пре деобе

Члан 238. (члан 231 ЗН)

Сваки наследник може пре деобе свој наследни део, потпуно или делимично, пренети само на санаследника.

Уговор о преносу наследног дела мора оверити јавни бележник.

Уговор наследника о уступању наследног дела СА ЛИЦЕМ КОЈЕ НИЈЕ САНАСЛЕДНИК само обавезује наследника да, по извршеној деоби, преда свој део САУГОВОРНИКУ, чиме САУГОВОРНИК до деобе не добија никакво друго право.

Право наследника који је живео или привређивао у заједници са оставиоцем

Члан 239. (члан 232 ЗН)

На захтев наследника који је живео или привређивао у заједници са оставиоцем, суд може, ако то изискује оправдана потреба, одлучити да му се оставе поједине ствари или групе ствари или права које би припале у део осталим наследницима, а да им он вредност тих ствари или права исплати у новцу, у року који суд према околностима одреди.

За тако одређени износ ти наследници имају до исплате законску залогу на деловима заоставштине додељеним наследнику који је дужан да им изврши исплату.

Ако им исплата не буде извршена У ОДРЕЂЕНОМ року, они могу захтевати исплату потраживања или предају ствари које би им иначе припале на име наследног дела.

Кад је пољопривредно земљиште у заоставштини

Члан 240. (члан 233 ЗН)

Кад у заоставштини има пољопривредног земљишта, суд је дужан на право из претходног члана упозорити пољопривредника који је живео или привређивао у заједници са оставиоцем.

Деоба предмета домаћинства

Члан 241. (члан 234 ЗН)

Предмети домаћинства веће вредности који служе свакодневним потребама оставиоцевог СУПРУЖНИКА и наследника који је с оставиоцем живео у истом домаћинству оставиће му се на његов захтев, а њихова ће се вредност урачунати у део тог наследника.

Ако вредност тих предмета премаши вредност наследног дела, наследник коме су предмети остављени исплатиће ту разлику осталим наследницима у новцу, у року који суд према околностима одреди.

Обавеза заштите међу наследницима после деобе

Члан 242. (члан 235 ЗН)

Сваком наследнику остали наследници одговарају по самом закону ако му неко трећи, позивајући се на право засновано пре деобе, одузме ствар која је ПРИПАЛА у његов наследни део, или иначе смањи његово право.

Они јемче и за то да ствари ПРИПАЛЕ у његов део немају скривених недостатака.

Наследници јемче за постојање и наплативост оставиоцевог потраживања које је ПРИПАЛО у део једног наследника – до ВИСИНЕ ИЗНОСА ТОГ ДЕЛА.

У свим случајевима јемства по овом члану сваки наследник јемчи и дугује накнаду сразмерно свом наследном делу.

Трајање обавезе јемца

Члан 243. (члан 236 ЗН)

Обавеза јемства за постојање и наплативост потраживања траје три године по завршеној деоби, а за потраживања која доспевају после деобе – три године после доспелости обавезе.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	3
I. ЗНАЧАЈ НАСЛЕДНОГ ПРАВА	4
II. ЗНАЧАЈНЕ НОВИНЕ У ЗОН-У ИЗ 1995. Г.	5
III. УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ПРОПИСИМА	15
IV. НОВЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ И АЛТЕРНАТИВНА РЕШЕЊА	18

Глава прва

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ	33
---------------------	----

Глава друга

НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ЗАКОНА

I. ЗАКОНСКИ НАСЛЕДНИЦИ	37
1. ПРВИ НАСЛЕДНИ РЕД	37
2. ДРУГИ НАСЛЕДНИ РЕД	38
3. ТРЕЋИ НАСЛЕДНИ РЕД	39
4. ЧЕТВРТИ НАСЛЕДНИ РЕД	40
5. ОСТАЛИ НАСЛЕДНИ РЕДОВИ	41
6. РЕПУБЛИКА СРБИЈА КАО ЗАКОНСКИ НАСЛЕДНИК	41
II. ПОСЕБНА ПРАВИЛА ЗА НЕКЕ ЗАКОНСКЕ НАСЛЕДНИКЕ	41
1. ОСТАВИОЧЕВ СУПРУЖНИК	41
а) Повећање наследног дела супружника у другом наследном реду ...	42
б) Смањење наследног дела супружника у другом наследном реду ...	43
2. ОСТАВИОЧЕВИ РОДИТЕЉИ	44
3. УСВОЈЕНИК	45
4. УСВОЈИЛАЦ	46
III. НУЖНИ НАСЛЕДНИЦИ	47
1. ПОЛОЖАЈ НУЖНИХ НАСЛЕДНИКА И ПРИРОДА НУЖНОГ ДЕЛА	47
2. ИЗРАЧУНАВАЊЕ НУЖНОГ ДЕЛА	50

3. ПРАВИЛА АКО ЈЕ НУЖНИ ДЕО СТВАРНО ПРАВО	51
4. ЗАСТАРЕЛОСТ ПРАВА	52
5. КО МОЖЕ ЗАХТЕВАТИ НУЖНИ ДЕО И НАСЛЕДИВОСТ ПРАВА .	53
6. РАЗБАШТИЊЕЊЕ НУЖНИХ НАСЛЕДНИКА	53
а) Искључење нужних наследника	53
б) Лишење нужних наследника	54
IV. УРАЧУНАВАЊЕ ПОКЛОНА И ИСПОРУКА У НАСЛЕДНИ ДЕО	55

Глава трећа

НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ЗАВЕШТАЊА (ТЕСТАМЕНТА, ПОСЛЕДЊЕ ВОЉЕ)

I. ЗАВЕШТАЊЕ	59
II. ОБЛИЦИ ЗАВЕШТАЊА	60
1. ВРСТЕ ОБЛИКА	60
а) Својеручно завештање	60
б) Писмено завештање пред сведоцима	61
в) Судско завештање	61
г) Конзуларно завештање	62
д) Међународно завештање	63
ђ) Јавнобележничко завештање	66
е) Бродско завештање	66
ж) Војно завештање	67
з) Усмено завештање	67
2. ПРАВИЛА О ЗАВЕШТАЈНИМ СВЕДОЦИМА	68
III. САДРЖИНА ЗАВЕШТАЊА	68
1. ПОСТАВЉАЊЕ НАСЛЕДНИКА	68
2. ОСТАВЉАЊЕ ИСПОРУКЕ	69
3. РАСПОЛАГАЊЕ У ДОЗВОЉЕНЕ СВРХЕ И ОСНИВАЊЕ ЗАДУЖБИНЕ	69
4. УСЛОВИ И РОКОВИ	70
а) Услови	70
б) Рокови	71
в) Ако је наследник постављен под одложним условом или роком ...	71
г) Ако је наследник постављен под раскидним условом или роком ...	72
5. НАЛОЗИ	73
6. ТУМАЧЕЊЕ ЗАВЕШТАЊА	74
а) Припадање наследства	74
б) Прираштај	76

IV. ИСПОРУКА	76
1. ОПШТА ПРАВИЛА	76
2. ПОСЕБНЕ ВРСТЕ ИСПОРУКЕ	78
3. ЗАСТАРЕЛОСТ ИСПОРУКЕ	79
V. НЕВАЖНОСТ ЗАВЕШТАЊА	80
1. НИШТАВОСТ ЗАВЕШТАЊА	80
2. РУШЉИВОСТ ЗАВЕШТАЊА	82
VI. ДОКАЗИВАЊЕ УНИШТЕНОГ, ИЗГУБЉЕНОГ ИЛИ СКРИВЕНОГ ЗАВЕШТАЊА	84
VII. ИЗВРШИОЦИ ЗАВЕШТАЊА	84
VIII. ОПОЗИВАЊЕ ЗАВЕШТАЊА	86

Глава четврта

УГОВОРИ У НАСЛЕДНОМ ПРАВУ

I. УГОВОР О НАСЛЕЂИВАЊУ И УГОВОР О БУДУЋЕМ НАСЛЕДСТВУ ИЛИ ИСПОРУЦИ	87
II. УГОВОР О УСТУПАЊУ И РАСПОДЕЛИ ИМОВИНЕ ЗА ЖИВОТА ...	89
III. УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ	92

Глава пета

ПРЕЛАЗАК ЗАОСТАВШТИНЕ НА НАСЛЕДНИКЕ

I. ОТВАРАЊЕ НАСЛЕЂА	97
II. СТИЦАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ	97
1. ПРЕЛАЗАК ЗАОСТАВШТИНЕ НА НАСЛЕДНИКЕ	99
а) Одрцање од наслеђа	99
б) Пријем наслеђа	100
2. НЕЗАСТАРИВОСТ ПРАВА НА ЗАХТЕВАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ ...	101
III. ОДГОВОРНОСТ НАСЛЕДНИКА ЗА ДУГОВЕ ОСТАВИОЧЕВЕ И ЗАШТИТА НАСЛЕДНИКА, ИСПОРУКОПРИМАЦА И ПОВЕРИЛАЦА	101
IV. ДЕОБА НАСЛЕДСТВА	104

